

ગુરુજીની દેખલાદૂ

~ઇસ્ટ પ્રાર્થ

આદર્શ
કાશ્મીર
પ્રોટોટા

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ : અમદાવાદ

૧૯૫૩

હરિ અં આશ્રમ-પ્રેરણ

ઓ નીલકંઠ ખાલોપયોગી અથમાળા

પુસ્તક ક્રીસ્ટભું

૧૦૦૦૧૫ - ગુજરાતી પ્રાચીન માનવાદ માનવાદ

જૂલાજૂલ જૂ બૂલાલ બૂ

અનુષ્ઠાનિક : વિજય

અનુષ્ઠાનિક ૦

ઇન્ડિય પુષ્ટાર

અનુષ્ઠાનિક જીવન અનુષ્ઠાનિક જીવન અનુષ્ઠાનિક જીવન ૧૫૮

અનુષ્ઠાનિક જીવન અનુષ્ઠાનિક જીવન

અનુષ્ઠાનિક જીવન અનુષ્ઠાનિક જીવન : કાન્દાન

૧૦૦૦૧૫ - ગુજરાતી

અનુષ્ઠાનિક જીવન અનુષ્ઠાનિક જીવન ૧૫૯ *

અનુષ્ઠાનિક જીવન અનુષ્ઠાનિક જીવન અનુષ્ઠાનિક જીવન

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ : અમદાવાદ

નાના ન એનુષ્ઠાનિક

૧૦૦૦૧૫ - ગુજરાતી પ્રાચીન માનવાદ માનવાદ

ગુજરાત-મનીલ રિફરન્સ

પ્રકાશક : ગુજરાત પ્રદેશ વિદેશી માલા

રધુવીર ચૌધરી

મંત્રી, ગુજરાતી સાહિત્ય પરિપદ, આશ્રમરોડ, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૬

પ્રથમ આવૃત્તિ : ૧૯૮૧ : પ્રતિ : ૧૨૫૦ રૂ. ૪-૦૦

© સરલા પુવાર

આવરણ : તુપાર તપોધન

[આ નાટકનો કોઈપણ પ્રકારનો ઉપયોગ કરતાં પહેલાં લેખકની લેખિત સંભિત લેખી આવશ્યક છે।

સરનામું : ધનુ પુવાર, ૬/૧૧, ગુર્જર ક્લિનિક્સ, નવા વાડા રોડ,
અમદાવાદ-૩૮૦૦૧૩]

* આ નાટકની પ્રથમ રજૂઆત તા. ૨૪-૮-૭૯ ના રોજ શેડ મંગળહાસ ટ્રાઇન હોલમાં થયેલી, જેનું દ્વિરદ્ધિન પણ લેખકે જ કરેલું.

ચિરાગ, દીપા, રાણુક, નીતા, સતીશ, બિમલ, સંજય, વિજય, નીલેશ શાહ, નીલેશ સોલંઠી, બીતા, કૌશલ, મુખ, શૈલેખ, પિયુખ, શેતલ, નિમિષા, વિશાલ, જિંબેશ, બીનીતા, તેમજ અન્ય બાળકલાકારીએ એમાં ભાગ લીધેલો।

* આ નાટક દ્વિરદ્ધિન-૫૦ ઉપરથી નિર્માતા શ્રી નિમેષ હેસાઈએ નિર્માણ કરી રજૂ કર્યું:

લેખકનાં અન્ય નાટકો : * જંગલ શ્રી ગયું રે લોલ (પ્રગટ)

હવે પઢી : * એક હુતો અનુટ ડાંદો * અહવો એઈટી વન

* લાર્લિયો લકુ

મુદ્રક :

કાન્ટિભાઈ અ. મિસ્લી

આદિત્ય મુદ્રણાલય, રાયખરા, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૧

— અર્પણ —

સ્વ. સુમનને

આલભિત્રો,

‘લીટલ થીએટર’ની પ્રવૃત્તિના ફળથૈપે આ ખીજું
નાટક પ્રગટ થાય છે. આ નાટક અમે-અમારા
ખાળકલાકારોએ ખૂબ સરસ રીતે લજવેહું છે. એના
દ્રોક પ્રયોગો અમદાવાદ, લાવનગર, નડિયાદમાં
અમે કર્યો છે. તમે આ નાટક લજવો—ધરમાં,
સોસાયટીમાં કે શાળામાં, ગામમાં કે શહેરમાં તેઓ
મને એનો આનંદ થશે, નાટક લજવાય એ જ
એની મારી સિદ્ધિ છે એહું હું માનું છું. તેથી આ
નાટક તમને સોંપતાં આનંદ અનુભવું છું.

તા. ૧૫-૧૧-'૮૧

૬/૧૧, ગુજરાત ઇલેક્ટ્રિસ,

નવા વાડી રોડ, અમદાવાદ ૧૩.

ઇન્ડૂ પુવાર

શ્રી નીલકંઠ બાળસાહિત્ય ગ્રંથમાળા

ત્રીસમું પ્રકાશન

શ્રી હરિ ઉંઘ આશ્રમ તરફથી બાળકોનું ચારિદ્વય-
ધડનર કરે તેવાં બાળસાહિત્ય સર્જન માટે ગુજરાતી
સાહિત્ય પરિપદને રૂ ૧૨૦૦૦નું દાન આપવામાં આવ્યું
હતું. આનો હેતુ બાળકોમાં અભિય, ઔદ્ઘાર્ય, ત્યાગ,
ધર્મ, તિતિક્ષા, સહાયવૃત્તિ, ભતૌતરક્ષમા, સાહસ, શોર્ય,
પ્રેમ, સદ્ગ્રાવ જેવા ઉદ્દાત ગુણો અને ભાવનાઓ. પ્રેરે
તેવાં બાળસાહિત્યનું સર્જન કરવાનો રાખવામાં આવ્યો.
આ ઉદ્દેશને પ્રગટ કરતાં ચરિત્રા, વાતાઓ અને કથાકાવ્યો
ગુજરાતી સાહિત્ય પરિપદ દારા પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યાં
હો. આતરરાષ્ટ્રીય બાળવર્ષ નિમિત્ત આઠ જેટલાં પુસ્તકો
પ્રગટ કર્યાં. આજે આ ગ્રંથમાળાનું ત્રીસમું પુસ્તક
પ્રસિદ્ધ થઈ રહ્યું છે. શ્રી ધનુ પુવારનું બાળ-નાટક
'જુન્ઝન જૂ બૂખરી બૂ' બાળકો જરૂર હેઠળ
હોશ વાંચશે.

ગુજરાતનાં બાળકોએ અગાઉ ને રીતે અમારી
પ્રકાશનોને આનંદથી સ્વીકાર્યાં છે, તે રીતે આ બાળ-
નાટકને સ્વીકારશે તેવી અમને શ્રદ્ધા છે.

મંત્રીઓ.

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિપદ
તા. ૨૦-૧૧-૧૯૮૧

જૂનજૂન ઝૂ બૂખલાયુ

૬૨૪ : ૧

[પહેલે ઝૂલે છે ત્યારે રેણુ પર - વચ્ચે એક મદારી હાથમાં કુગડુગી વગાડતો હોય છે. એની આસપાસ એક બાજુ રતનખાઈ અને બીજુ બાજુ નાથિયાભાઈ છે. થોડાંક બાળકો ઘેલ જોવા એઠેવાં છે. કુગડુગી વગાડતી મદારી બોલે છે...]

મદારી : ચાલો સખ છોકરે લોગ તાલી બજવ. આજ આ જગો મદારી દુનિયાને ઘેલ બતાવવાનો છે. સાંભળજે સૌ સાયેયા, મહેરખાનો, કદરદાનો... આ સખ પાપી પેટકે વાસ્તે છે. તાલી બજવ તાલી... અરે એ નાથિયા....

નાથિયા : (ગભો થઈ રહેજ આવો જઈ) ઉંહું... ઉંહું.

મદારી : અરે રિસાનેકા નઈ બચ્ચુ, રતનખાઈ કો સાથે લઈને સખકો સલામ કરો સલામ. ચલો રતનખાઈ તુમ લી....

રતનખાઈ : ઉંહું... ઉંહું...

મદારી : એસા નઈ કરતે રતનખાઈ. ચલો ચલો.

२ | જૂનજૂન ઝૂ ઘૂઘલાયુ

વાહ રતનખાઈ વાહ ! નાથિયા, રતનખાઈ સબકો
સલામ કરો. સાયેખ લોગોંકો એક હાથથી નઈ
એ હાથ સે સલામ કરો. શાખાશ સલામ કરે નાથિયા
તો પૈસા મળો. સલામ કરે રતનખાઈ તો રોધી મલે.
પૈસા, એ પૈસા, દેવે ઉસકા લી ભલા, ના દેવે
ઉસકા લી ભલા. ચાલો રતનખાઈ નાચ કરો,
નાથિયાભઈ નાચ કરો....

[કુગકુગી વગાડતાં ગાય છે અને રતનખાઈ તેમ જ નાથિયા નાચે છે.]

એ...નાથિયાભઈ કંઈ નાચ કરે

ને રતનખાઈ ના હાલે

સાથે મલીને નાચે એ તો ગાડું હમાડું ચાલે
રે ભાઈ ગાડું હમાડું ચાલે,

નાથિયા નાચે છમક છમ છમ

છમક છમ છમ છમક છમ છમ

રતની નાચે ઉમક ઉમ ઉમ

ઉમક ઉમ ઉમ ઉમક ઉમ ઉમ

ખાવા મલશો મમમા મમમુ મમમુ

મમમા મમમુ મમમુ મમમા મમમુ મમમુ

નાથિયાભાઈ કંઈ નાચ કરે ન....

મહારી : સાંભળને છાકરે લોગ, આજ તમને
નવો ઘેલ બતાવવાનો સે. હુનિયા કેવાનો કે મહારાચ્ચે
ઘેલ કીધો. મોટામાંથી એ લઘાટા કાઠવાના સે.
રતનખાઈનો નાનો લખોડો અને નાથિયાભઈનો
મોટો લખોડો... ઓ મા... હાલુ... હાહાહાચાચા-
ચાલુ... જૂએ નીકલી ગયો નાનો લખોડો. હવે
બેને મોટો લખોડો... ઓ મા, લાલાલાચાચાચા
લુ... ઉઉઉ હુહુ... ઓ નીકલ્યો મોટો, નીકલ્યો
મોટો લઘાટા. છાકરે લોગ તાલી બજવ, ઘેલ
જૂએ ઘેલ શાખાશ. બેને ઓ જગા મહારાનો
પાકો ઘેલ... આમ છૂ, તામ છૂ, ઘેલ બેને છૂકો છૂ
સિન સિનાકી યુખલાયુ છૂઉઉઉ...

[એની સાથે રેન્ઝ પર અજવાળું જાંખું થઈ જય અને
તરત જ પ્રકાશ આવે ત્યાં સુધીમાં બંને બાજુથી ત્રણ
છાકરા-ત્રણ છાકરીએં આવે. છાકરીએનું ટોળું સર્કાના
જુદા જુદા દાવ બતાવે. છાકરાએ ચેપલીન થઈ,
છાકરીએની નકલ કરે... થોડાક સમય આ રમત ચાલે
પાછો જગા મહારીનો છૂઉઉઉ... નો અવાજ સંભળાય.
લાઈટ જાંખું થઈ પાછું આવે ત્યારે મહારી બોલતો હોય છે.]

મહારી : મજા પડીને છાકરે લોગ? બજવ તાલી
અને જૂએ હવે બીજે ઘેલ. જહુનો ગરમાગરમ,

હે ધનાધન, એ જેણે થઈને ભમાભમ... એલ
 જુઓ, રાજ જુઓ, રાજના હીકરે લોગ જુઓ,
 પાતાળ જુઓ, પાતાળનો મોટી મોટી મૂંછાવાળો
 પાતળિયો દેવ જુઓ, નાને નાને છોકરે લોગ જુઓ...
 આમ છૂ, તામ છૂ, એલ જેણે છંકાછૂ...
 સિનસિનાકી ઘૂખલાયુ... છૂઉઉઉ...

[રટેજ પર અંધારું થાય, તારે નહી-કિનારાનું દર્શય
 હોય-જે આ દર્શય હોય તો કંગાવવું નહીંતર વાઈટ
 કિર્ટન-સેફેન્પ પડા-પર આ આયું દર્શય અજવી
 શકાય-બાળકો ગાતાં નાચતાં પ્રવેશ કરે છે.]

અધાં બાળકો : અમે રમતાં ભમતાં બાળ

કે કરતાં અમને સૌ કોઈ લાડ રે...
 અમે કાળાં ગોરાં ગોરાં કાળાં

કાળાં ગોરાં વાહણ છી
 આજ અહીં તો કાલ તહીં ભઈ
 ઊભાં રહ્યાં ને પડ્યાં છી વરસી...
 ના મળે અમારી બાળ

કે કરતાં અમને સૌ કોઈ લાડ રે...

દીપુ : અરે વાહ, ગેડીદો રમવાની સરસ
 જગ્યા છે નઇ ?

દીપુ : એ ટીપુડા, પણ દડો નહીમાં જતો
રહેશે તો?

દીટાડી : જતો રહે તો જેનાથી જય અણે
નહીમાંથી લઈ આવવાનો. દાહીમા કહેતાં હતાં
કે કૃષ્ણથી દડો ખોવાઈ ગયેલો, તે એ જઈને
લઈ આવેલા.

રતન : અલી, દીટાડી તું તો બાલી ગઈ કે
કૃષ્ણ લઈ આવેલા, પણ આપણામાંથી તો દડો લેવા
કોઈ જય એવું નથી.

દીટાડી : કોઈ નહીં જય તો હું જઈશા.

દીપુ : તું જઈશા? જ જ, જવાવાળી ના બેઈ
હોય તો! તું તારે દીટાડી શોધ, દીટાડી.

દીટાડી : હા, હા, હું દીટાડી શોધીશ. તમારે
રમવું હોય તો રમોને.

દીપુ : એઈ દીપુડા, ચલો, ભેડું પાડો પણી
રમત શરૂ કરીએ.

છકરો : તમે દીપુ દીપુ એ જણા માંગો.

દીપુ : પહુંલો હું માગું.

૬ | જૂનજૂન ઝૂ ખૂઅવાયુ

દીપુ : જ, જ, કાલે તં પહેલાં માંગ્યુ હતું!
આજે મારે વારે.

દીપુ : કાલની વાત કાલે ગઈ. આજે હું પહેલાં
માંગીશ.

દીપુ : ના, હું માંગીશ.

દીપુ : ના, હું...

દીણાડી : લે દીપુડા, એમાંથી એક આંગળી પકડ.

દીપુ : શું કામ?

દીણાડી : શું કામ તે જખ મારવા. લે દીપુડા,
તું પકડ.

દીપુ : (એક આંગળી પકડી) એલ, પહેલાં કોને
માગવાનું આવ્યું દીણાડી, મારે?

દીણાડી : દીપુડાને માગવાનું આવ્યું, પાછેઠ
કહેતો હતો કે હું શું કામ આંગળી પકડું, માગ
હવે તારે જેને માગવા હોય એને.

[અંને જણા માગવા મારે, છેલ્લે દીપુ દીણાડીને મારે.]

દીણાડી : ના હોં. તમે બધાં રમો. હું તો પેલી
દીણાડીને શોધીશ.

રતન : તે હું અલી દીટોડી, તું શું કામ
દીટોડી શોધ્યા છરે છે? તારું નામ બધાંચે દીટોડી
પાડ્યું છે તોથ તું દીટોડી શોધવાનું મૂકતી નથી.

દીપુ : પેલી દીટોડી મલશે તો લ્યા દીપુ,
આપણી આ દીટોડી ય જીડી જરો.

દીટોડી : હા, હા, જીડી જર્દિશ.

રતન : પણ અલી કે'તો ખરી તું શું કામ
દીટોડી શોધે છે?

દીટોડી : દાહીમાંચે વાતવાતમાં કહેલું કે એટા
દીટોડી જેવી બહાદુર થજે એટલે. તમને બધાને
દીટોડીની વાતની ખર્ખર છે?

બધાં : ના બધી.

દીટોડી : એક દીટોડી દરિયાંકિનારે રહેતી હતી.
એક દિવસ દરિયો એનાં ઈડાં લઈ ગયો. ખણી
દીટોડી દરિયા સામે લડીને પોતાનાં ઈડાં પાછાં લઈ
આવેલી. તેથી મારે એ દીટોડી જેવી છે.

દીપુ : ગાંડી રે ગાંડી, દીટોડી છે ગાંડી.

બધાં : ગાંડી રે ગાંડી, દીટોડી છે ગાંડી.

૮ | ઝૂનઝૂન શું બૂલાયું

દીટાડી : હા, હા, જવ હું ગાંડી, ગાંડી, ગાંડી.
હું દીટાડી ગાંડી, મેં વાર્તા છે માંડી, હું તો રે,
કહું છું રે, અની રે, કહીને રે, ગાળ તમોને ભાંડી,
હું દીટાડી ગાંડી.

દીપુ : અલ્યા અને જે કરવું હોય તે કરે, ચાલો
આપણે રમવાનું શરૂ કરીએ.

દાઢ : પણ દડો નહીમાં જશે તો ?

દીપુ : જેનાથી દડો નહીમાં જય, એ જઈને
લઈ આવે વળી.

છાકરો ૧ : ના રે હું તો નહીં જઉં. નહીમાં
કાણું પડે ? પાણીમાં હાઉ હોય અને મને ખાઈ
જય તો ?

દીપુ : સારું તું ના જઈશ. તારાથી દડો જશે
તો હું લઈ આવીશ.

દીટાડી : તમને બ્ધાને બીક લાગે તો મને
કહેલે હું જઈને લઈ આવીશ.

બ્ધાન : જ રે દીટાડી ગાંડી, તેં વાર્તા છે માંડી.

દીટાડી : હું દીટાડી ગાંડી, મેં વાર્તા છે

માંડી, હું તો રે, કહું છું રે, માની રે.

[આ દરમિયાન ગેડી દડાની રમત શરૂ થાય છે.]

છાકરે ૧ : વાહ દીપુ, આપણું પાણી ના જય.

દીપુ : અવે પાણીવાળી ના જેઈ હોય તો! લે
લેતો જ.

દીપુ : અમે એમ હારવાના નથી હાં કે, લે...

દાદુ : લે ત્યારે તું ય લેતો જ

[એમ કહીને જેશથી દડો કટકારે, દડો બિછળાને
પાણીમાં પડે, બધા એએએ...ગયો. કરી એલી ઉડે.]

દીપુ : જ એ ય દાદુ, તારા હાથે દડો ગયો છે,
જઈને લઈ આવ.

દાદુ : પણ મને તો બીક લાગે છે.

દીણાઠી : તને બીક લાગે છે ને? કંઈ નહીં
દીપુ, દડો મારા ભાઈના હાથે ગયો છે એટલે હું
લઈ આવીશ.

દીપુ : અરે તું જય તો અમારુ નાક કપાય.
ચાલ એય દીપુ, દાદુ આપણે ત્રણે ખડીએ.

દીપુ : હા, હા, દાદુ આપણો ભાઈ છે ને!
ચાલો ત્રણે.

[ત્રણે જણું જેવા નહીં પડે છે, ત્યાં સેજ
પર અંધારું થઈ જય છે, એક જગ્યા પર
આલી લાલ લાઈ પડે છે, જ્યાં પાણીમાંથી
જૂનજૂન ઝુંખુંલાખું હસતો બહાર આવે છે
અને ત્રણે જણુંને પકડી લે છે.]

જૂનજૂન ઝુંખુંલાખું : જૂન જૂન ઝુંખુંલાખું, એલો હીકરા ઉઉઉઉ.

ત્રણે જણું : ખચાવો, ખચાવો, ખચાવો.

[દીપુ દીપુ દાહુની ખુમે સાંભળી ખધા
છાકરાં ચીચીયારીઓ પાડે છે.]

દીણાડી : ઊભા રહો દીપુ દીપુ દાહુ ગબરાશો
નહીં. હું આવું છું.

ખધાં : ના જઈશ અલી દીટોડી ના જઈશ.

દીણાડી : પણ પેલો મૂવો નખ્ખ્ખાદ્યો રાક્ષસ
મારા ભાઈઓને ખાઈ જરો.

[દીટોડી છટકાને પડવા જય છે, ત્યાં અચાનક
અમાત્ય આવીને દીણાડીને પકડી લે છે. એ
સાથે દીટોડીના ત્રણે ભાઈઓને લઈને
જૂનજૂનઝું અદસ્ય થઈ જય છે, દીટોડી રડતાં
રડતાં અમાત્યને કઢે છે.]

દીણાડી : તમે? કોણું છો? મને શું કામ પકડી
લીંચી? અરે એ મૂવો રાક્ષસ મારા ભાઈઓને લઈ
ગયો ને તમે મને પકડી? મને જવા હો, મને જવા હો.

અમાત્ય : એટા, એ જૂન જૂન જૂ દેવ છે. એની સામે ના થવાય, નહીંતર એ તને પણ લઈ જશે.

દીણાડી : બલે લઈ જય. હું ય પેલી ટીંટોડીની નેમ એની સાથે લડીને મારા ભાઈઓને છોડાવીશ.

અમાત્ય : એટા, એ તો તારા ભાઈઓ નેવા કેટલાંય છોકરાંઓને લઈ ગયો છે.

દીણાડી : હું એ બધાંને છોડાવીશ. હું એ જૂન જૂન જૂને કાચોને કાચો ખાઈ જઈશ.

અમાત્ય : તું એ બધાંને કઈ રીતે છોડાવીશ? તું તો હજ નાની છે. તારામાં એટલી તાકાત ક્યાં છે એઠા?

દીણાડી : હું ગમે તેમ કરીને દીપુ દીપુ દાદુને છોડાવીશ. ના જેયો હોય તો મોટો જૂન જૂન જૂ!

અમાત્ય : અરે એટા, આપણા રાજના કુમારો પણ આ જૂન જૂન જૂના કારણે ગાંડા થઈ ગયા છે. છેલ્દ્ધા કેટલાય દિવસથી ઉઉઉઉ કર્યા કરે છે ન જવું જવું કહે છે.

દીણાડી : બલે જય, જવા દો. હું એમને પણ છોડાવી લાવીશ, પણ તમે કોણ છો?

૧૨ | જુનઝૂન શ્રી ખૂઅલાયુ

અમાત્ય : હું મહારાજનો અમાત્ય છું. તું મારી સાથે રાજમહેલે આવીશ?

દીપાઠી : હા અમાત્યજી હું આવીશ. રતન, મારી માને કહેજે કે ટીટોડી ટીપુ હીપુ દાહુને લેવા ગઈ છે. લઈને જ પાછી આવશે.

રતન : પણ ઘેર તારી મા અમને બધાંને મારશે તો?

અમાત્ય : નહીં મારે હોં! સિપાહીઓ, આ બધાંને એમના ઘેર પહોંચાડી હો.

સિપાહી : જેવી આજા અમાત્યજીની! ચાલો બાળકો. [બધા જય છે.]

અમાત્ય : તારું નામ શું છે દીકરી?

દીપાઠી : મારું નામ ટીટોડી છે ટીટોડી.

અમાત્ય : ખરેખર તું ટીટોડી જેવી છે. તારું નામ ટીટોડી કોણે પાડ્યું દીકરી?

દીપાઠી : કોણે તે વળી આખા ગામે. હું આખા દિવસ ટીટોડી શોધ્યા કરું છું ને એલે.

અમાત્ય : વાહ તો તો તું જરૂરથી રાજકુમારોને અને તારા ભાઈઓને જૂનજૂન જુથી બચાવીશ.

દીણાડી : અરે, એ જૂન જૂન ઝૂ હમણાં આવે તો હમણાં અને ખાઈ જાઉં પાછો ઉદ્દેશ કરતો-તો ! અરે એ જૂન જૂન ઝૂ છે તો હું સિનસિનાડી ખૂખલા પૂછું.

અમાત્ય : ના એટા તું એમ ના કરીશ, નહીંતર મારી ખધી આશાએ ઉપર પાણું ફરી વળશે.

દીણાડી : બી ગયા ને અમાત્યજી ? હું તો પેલા જૂન જૂન જૂના ચાળા પાડતી'તી.

અમાત્ય : અરે એટા, રાજકુમારો પણ આએ દિવસ એમ જ કર્યા કરે છે.

દીણાડી : હું ! તો જલદી ચાલો, મારે રાજકુમારોને જેવા છે.

અમાત્ય : હા, હા, ચાલ હીકરી.

દીણાડી : હું દીણાડી ગાંડી, મેં વાર્તા છે માંડી, હું દીણાડી ગાંડી.

[એમ કહેતાં કહેતાં જય, દશ પૂરું થાય.]

૬૭ | રાજકુમાર ક રાજકુ

સિદ્ધિમનું ગાંઠ પ્રસ્તુત હૈ । ૬ । ૬ અને : રાજકુ

સિદ્ધિમનું ગાંઠ પ્રસ્તુત સિદ્ધિમનું ગાંઠ પ્રસ્તુત

દર્શય - ૨

રથળ : રાજમહેલ

[રાજના ત્રણ રાજકુમારો રોજ પર દેખાય છે. ત્રણુ જ્યાં ચિત્તભ્રમ અવરસ્થામાં હોય એ રીતે ગમે તેમ ફર્યાં કરતા હોય છે. એમને સાચવનારો એક રક્ષક દેખાય છે.]

કુમાર-૧ : ઉઉઉઉહુંહુંહુંચાલું ઉઉઉઉહુંહુંહું

આલું ઉઉઉઉ

કુમાર-૩ : ઉઉઉઉ માલું નામ પલી છે ઉઉઉઉ

માલા માથે સુગાઈ છે ઉઉઉઉ માલા હાથે પાંઘા છે

ઉઉઉઉ

કુમાર-૨ : આવી જ ઉઉઉઉ આવી જ ઉઉઉઉ

કુચ્ચયરધાણ ઉઉઉઉ કાઢી નાખું ઉઉઉઉ

ત્રણ : ઉઉઉઉ ઉઉઉઉ ઉઉઉઉ

અંગરક્ષક : અરે વાહ, તમે કેવા ડાખા છો? કેવા વહાલા વહાલા છો? તમે અમારા લાલા છો. ચાલો ચાલો રાજકુમારો.

ત્રણ : ઉ... ઉ... ઉ...

અંગરક્ષક : જૂએ, તમે હું કહું એમ કરશો
તો સરસ મજનું સિંહાસન આપીશ. માટી માટી
તલવાર આપીશ. કાળો કાળો ધોળો ધોળો ધોડા
આપીશ.

કુમાર-ઉ : ભાલુ નામ પલી છે ઉઉઉઉ ભાલે ભાથે
મુગાઈ છે ઉઉઉઉ

અંગરક્ષક : હા, હા, તમે નાના પલી છો. તમે
અમારા મણિ છો. ચાલો ચાલો ખાળા રાજ ખાવા
જઈએ મીઠાં ખાજાં. ચાલો ચાલો ખાળા રાજ ખાવા
જઈએ મીઠાં ખાજાં.

ત્રણુ : ઉ.... ઉ.... ઉ....

અંગરક્ષક : અરે, ચાલો ચાલો ખાળા રાજ ખાવા
જઈએ મીઠાં ખાજાં.

ત્રણ : ઉ... ઉ... ઉ.... ઉ....

[ત્યાં અચાનક વિચિત્ર હાર્ય સંભળાય. રેન
પર અંધારું થઈ જય. એક જગ્યા પર લાલ
પ્રકાશ દેખાય. નયાં જૂનજૂન જૂ જીબો હોય હસતો.
કુમારો અને અંગરક્ષક પર આછો પ્રકાશ હોય.]

જૂનજૂન જૂ : હવે હું તમને થોડાક દિવસોમાં
અહીંથી લઈ જઈશ. એક નવી હુનિયામાં. તમને લઈ

૧૬ | ઝૂનઝૂન ઝૂ વુઅલાઝૂ

જઈશ ઝૂનઝૂન ઝૂની દુનિયામાં. જ્યાં તમારાં જેવાં
કેટલાંય બાળકો છે, આવશોને?

ત્રણે : ઝૂનઝૂન ઝૂ ઝૂનઝૂન ઝૂ.

ઝૂનઝૂન : વાહ નાચો ઝનઝન ઝૂ નાચો.

અંગરક્ષક : કોણ છો તમે? કોણ છો? કેમ મને
હેખાતા નથી? રોજ સાંજે આ રાજકુમારોને કેમ
હેરાન કરો છો?

ઝૂનઝૂન : આમિ કોણ? આમિ ઝૂનઝૂન ઝૂ હેખા...
આદો હીકરા ઉ...

અંગરક્ષક : ઝૂનઝૂન ઝૂ! આ રાજકુમારોએ
તમાડું શું ખગાડચું છે? કહું છું જવાબ આપો.
જે હોય તે મારી સામે પ્રગટ થાવો.

ઝૂનઝૂન : ઉ... તારા રાજકુમારો હવે ઉછ
સમાજના પ્રભાજનો છે. હવે એ તારા કામના નથી,
સમજ્યો?

અંગરક્ષક : (તલવાર કાઢી) કહું છું પ્રગટ થાવ.
નહીં તર હું હવામાં તલવાર ચલાવી તારા કટકા કરી
નાખીશ, ઝૂનઝૂન ઝૂ હેવ.

જૂનજૂન : ઉ... ઉ... આવને વહાલાં બાળકો
જૂન જૂન ઝૂ ઝૂન જૂન ઝૂ.

અંગરક્ષક : બંધ કરો તમારો અવાજ, બંધ કરો.

[બંધ કરોને અવાજ મોટો થાય, એની સામે જૂનજૂન ઝૂ ઝૂન જૂન ઝૂના નારા પડખાતા હોય જૂન ઝૂન ઝૂનું વિચિત્ર હારથ સંભળાય એની સાથે હઉદુડુ જેવા અવાજ થાય, અંગરક્ષક 'મહારાજ' એમ ઘૂમ પાડી પડી જાય. એની સાથે જૂન ઝૂન ઝૂ અદશ્ય થઈ જાય. રેણુ પર પૂરો પ્રકાશ. ત્રણે રાજકુમારો અંગરક્ષકની આગળ પાછળ ઉંડું કરતા ફરતા હોય ત્યાં રાજ-રાણી અને સેનાપતિનો પ્રવેશ થાય. રાણી પોતાના કુમારો પાસે હોડી જાય.]

રાણી : કુમારો, મારા વહાલા કુમારો શાંત થઈ જવ કુમારો.

ત્રણે : ઉ... ઉ... ઉ...

રાણી : જે બેઠા, હું તારી માતા છું અને આ તમારા પિતા છે.

ત્રણે : જૂન જૂન ઝૂ ઝૂન જૂન ઝૂ :

રાણી : મહારાજ, મહારાજ, મારા કુમારોની આ સિથિતિ બેઈ હજ તમારું દુંવાડું ફરકતું નથી.

મહારાજ મારું તો સર્વસ્વ લુંટાઈ ગયું છે. મહારાજ
મહારાજ ...

રાજ : મહારાણી ! રાજકુમારોને આ રોગમાંથી
સુક્રત કરવા મેં મારાથી ખનતા ખવા પ્રયત્નો કર્યો
છે. નગરમાં દંદેરો પણ પીઠાવ્યો છે કે જે કાઈ
કુમારોનું દુઃખ દૂર કરશે અને મારું અડધું રાજ્ય
આપવામાં આવશે.

સેનાપતિ : એલું જ નહીં મહારાણીબા !
આપણા અમાત્ય પણ આખા રાજ્યમાં ફરી રહ્યા છે
અને કુમારોના દુઃખનો ઉપાય શોધી રહ્યા છે. બેંક
એમના પ્રયત્નોનું ફળ હજી સુધી આપણું પ્રાપ્ત
થયું નથી. પણ શું થાય મહારાણીબા ? અરે, આ
અંગરક્ષકને શું થયું છે ? અંગરક્ષક અંગરક્ષક
ઓબો થા....

[અંગરક્ષક ધીમે ધીમે જોડો થાય. રાજને જોઈ
ઓબો થઈ જાય. રાજ-રાણીને નમન કરે.]

અંગરક્ષક : મહારાજ ! આજે ફરી પેલો જોખી
અવાજ સાંભળ્યો. એનું નામ જુન જુન જુ દેવ છે.
મેં તલવાર કાઢી અનો સામનો કરવા પ્રયત્ન કર્યો

પણ મારું કશું ચાલ્યું નહીં ને હું એબાન થઈને
ઠળી પડ્યો, મહારાજ !

સેનાપતિ : ઓહ; એમ વાત છે? તો પણી તેં
મને કેમ ના ઘોલાયો? મારી આ તલવાર જૂન જૂન
જૂ કે ઝૂન ઝૂન ઝૂના દુકડા દુકડા કરી નાખત. ઠીક
છે, ઠીક છે. બીજું શું કહેતો હતો એ અવાજ?

અંગરક્ષક : સેનાપતિલું જૂન જૂન જૂ દેવ કહેતો
હતો કે હું થોડાઠ દિવસોમાં રાજકુમારોને લઈ
જઈશ.

મહારાણી : મારા રાજકુમારોને લઈ જશે? કચાં
લઈ જશે? શું કામ લઈ જશે? એ ભગવાન શું
થશે?

અંગરક્ષક : મહારાણીબા! મને બીજુ કશી
ખખર નથી.

મહારાણી : મહારાજ! તમારા ખધા પાસા
અવળા પડે છે. તમે કે તમારા અમાત્યલું હજુ શોધી
શક્યા નથી કે આ અવાજ કોનો છે? આ દેવ કોણું
છે? એ મારા રાજકુમારો પાછળ શું કામ પડ્યો છે?

૨૦ | જૂનજૂન ઝૂ બૂધલાખુ.

સેનાપતિ : મહારાજ ! આપણા ગુપ્તયરો અખર લાવ્યા છે કે નગરનાં ધણાં બધાં બાળકોને આવો કુમારો જેવો રોગ લાગુ પડ્યો છે. એટલું જ નહીં કેટલાંક બાળકો તો અદર્શ થઈ ગયાં છે.

મહારાજ : હા સેનાપતિ મને પણ એ અખર મળી છે. સમજતું નથી કે બાળકોનો કયો દુર્મન પેઢા થયો છે ? અંગરક્ષક ! આ રાજકુમારોને શાંત કર.

અંગરક્ષક : મહારાજ ! હવે રાજકુમારો શાંત નહીં થાય. આખી રાત આમ જ કર્યા કરશે અને સવાર પડતાં થાકીને ઊંધી જરો.

મહારાજ : ઓહ સેનાપતિ ! મારાથી આ બધું સહન થતું નથી. ત્રણ ત્રણ કુમારોની આ દશા જેઈ મારું હૃદય કપાઈ જય છે સેનાપતિ. આ રાજય-નું શું થશે ? આવતી કાલની પ્રભનું શું થશે ? કોણું છે આ જૂન જૂન ઝૂ હેવ ? કોણું છે ?

કુમારો : ઉ... ઉ... ઉ

મહારાણી : મારાથી આ જેયું જતું નથી

મહારાજ. મારા કુમારોને કંઈ થશે એ પહેલાં હું...
મહારાજ હું જીવી શકીશ નહીં...

સેનાપતિ : મહારાણી બા શાંત થાવ. એનો ગમે
તે માર્ગ નીકળશે. પધારો આપ મહેલમાં પધારો.

[નણે જાય, રાજકુમારો ઉછ્વિ કરી
નાચતા હોય ને દર્શય પૂરું થાય]

દર્શય - ૩

[દર્શય શરૂ થાય લારે ત્રણે રાજકુમારો આડા-અવળા સૂતા છે. અંગરહકડ ત્રણે જણુને સીધા કરતો હોય છે. લાં રાજરાણી, અમાત્ય અને દીટોડી આવે છે. બીજા દર્શયમાં જે સ્થળ હતું તે જ સ્થળ આ દર્શયમાં પણ છે.]

રાજ : જેયું હીકરી? મારા કુમારો બિચારા કેવા થઈ ગયા છે? જે હીકરી તું આ ત્રણે કુમારોને પેલા ઝૂન ઝૂન ઝૂથી છાડાવીશ તો હું તને મારું સર્વસ્વ આપી દઈશ.

દીટોડી : મહારાજ! મારે તમારું કશું જેઠતું નથી. પણ હું એ ઝૂન ઝૂન ઝૂને છાડાવીશ નહીં. અને કાચોને કાચો ખાઈ જઈશ.

અમાત્ય : પરન્તુ દીટોડી હવે તું શું કરીશ? કઈ રીતે ઝૂન ઝૂન ઝૂની સાથે લડીશ? કઈ રીતે કુમારો અને તારા ભાઈઓને છાડાવીશ?

દીટોડી : અમાત્યજી! મને ખખર નથી પણ તમારા કહેવા પ્રમાણે આજે ઝૂન ઝૂન ઝૂ આવશે ત્યારે હું એને ફરી વખત જેઠિશ. પછી વિચારિને

ને કરવું હશે તે કરીશ.

રાણી : હીકરી, હીકરી, તું આવી નાજુક ઝૂલ
નેવી છે અને એ મૂવો કોણું જણે કેવો હશે કોને
ખબર? તું કષ્ટ રીતે અનો સામનો કરીશ?

દીટાડી : રાણીમા, રાણીમા ચિંતા ના કરશો.
હું કોણું? દીટાડી છું દીટાડી! કશું ય નહીં થાય
તો રાજકુમારોને જૂન જૂન ઝૂ લઈ જશે ત્યારે હું
અની પાછળ જઈશ. મારે મારા ભાઈઓને પણ
છાડાવવાના છે ને?

રાજ : અમાત્ય! તમે દીટાડીની માને ઘાલાવવા
માફલેલ તેનું શું થયું?

અમાત્ય : મહારાજ! આપણો સિપાહી અમને
લઈને આવતો જ હશો.

રાણી : એઠા દીટાડી, તને તારી મા નહીં જવા
હું તો?

દીટાડી : કેમ નહીં જવા હે રાણીમા? મારા
ભાઈઓને પાછા લઈ આવવા તો જવા દેશેને?
અરે, રાણીમા મારી મા બહાડુર છે, બહાડુર. છે ને

२४। જીતખૂન ઝૂ ઘૂઅવાયુ

મહારાજ, એક વાર મારી માએ એકલીએ ચાર ચારોને ખ્યા ખ્યા કરતાંકને કાપી નાણેલા !

રાજ : એમ ? સરસ, અરે અંગરક્ષક આ કુમારો કયાં સુધી ઓંદ્યા કરશે ?

અંગરક્ષક : મહારાજ ! રાત્રી પડવાની તૈથારીમાં જગશે અને પાછાં ગાંડાં કાઢવા માંડશે. ત્યાં પેદો ઝૂન ઝૂન ઝૂ આવશે.

દીટાડી : મહારાજ, હું એની જ રાહ જેઓ છું. એ ઝૂન ઝૂન ઝૂ છે તો હું સિનસિનાકી ઘૂખલા ઘૂછું. હા પાછો કેવું કરતો હતો ઝૂન ઝૂન ઝૂ ઉ...

[ત્યાં 'ક્યાં છે મારી દીટાડી ? ક્યાં છે મારો દાદુડો ?' નો અવાજ સંભળાય છે. સિપાહી પ્રવેશ કરે છે.]

દીટાડી : મા હું અહીં છું.

સિપાહી : મહારાજની જય હો ! બહાર દીટાડી-ની મા આવ્યાં છે.

રાજ : એમને અંદર આવવા હે.

સિપાહી : જેવી આજ્ઞા મહારાજની ! પધારો
માણ અંદર પધારો.

માઃ (હૃડાન દીયાડી પાસે જઈ) દીયાડી, એટા દીયાડી,
આ બધું શું થયું ? મારા દાહુડાને કોણ લઈ ગયું ?
મારા દીપુ-હીપુ કચાં ગયા એટા ? અરેરે મહારાજ,
હું તો લુંટાઈ ગઈ. મારા ત્રણે છોકરાઓને નહી ગળી
ગઈ મહારાજ. મારા રાંડીરાંડના આધાર ચાલ્યા
ગયા મહારાજ. અરેરે હવે હું શું કરીશ...

દીયાડી : રડીશ નહીં મા, રડીશ નહીં. તું તો
કહેતી હતી કે દુઃખ આવે ત્યારે રડાય નહીં અને હવે
તું જ રડવા એઠી ?

માઃ અરે હીકરી, ત્રણ ત્રણ હીકરા જતા રહૈ
પણી હું શું કરું ?

દીયાડી : હું એ ત્રણે જણુને લઈ આવીશ. તું
નાની રહી જ મા.

રાજ : માણ, તમે ગભરાશો નહીં. તમારી
પુત્રી છે તો નાની પરન્તુ છે ખહાહુર. એ જરૂર
તમારા પુત્રોને પાછા લઈ આવશે.

૨૬ | જૂનજૂન ઝૂ ખૂમલાખુ

રાણી : ના રડશો મા, ના રડશો. મારા રાજ-
કુમારોની પણ એવી જ દશા છે. એમને જે કોઈ
ખ્યાલી શકે એમ હોય તો આ હીકરી ટીટોડી જ
ખ્યાલી શકે એમ છે.

મા : પણ મારી હીકરી ટીટોડી જતી રહેશે
તો? મારો આ છુલલો આધાર પણ ચાલ્યો જશે.
મારી પરી જેવી હીકરીને પેકો રાક્ષસ શું ય કરી
નાએ એ કોને ખખર?

ટીટોડી : બસ મા બસ, હવે રડવાનું બંધ કર.
દાહીમા શું કહેતાં હતાં ખખર છે ને? હીકરી તું
ટીટોડી, જેવી ખાદુર થને અને હવે હું ઉરી જઉં?
મા હું તો એ જૂન જૂન જૂની સાથે જવાની, જવાની
ને જવાની.

[એની સાથે જ ત્રણે રાજકુમારો ઉતૃઢુ
કરતા જિલા થઈ જય છે. આ ત્રણેને
ટીટોડી થાડીક વાર જેયા કરે છે. પછી
એ ય એમની સાથે ઉતૃઢુ કરવા માંડે છે.]

રાજ : ના, ના હીકરી તું એવું ના કરીશ.

રાણી : એયા ટીટોડી તું એવું કરીશ તો મારા
કુમારોનું શું થશે?

મા : ટીટોડી, ટીટોડી, આપણે કચાંય જવું
નથી. એટા ધેર ચાલ.

ટીટોડી : (હસી પડતા) જેયુંને તમે ખધાં કેવાં
ખી ગયાં? હવે તમે ખધાં જવ, હું અહીં જ રહીશ.
મા તું ય જ, મારી ચિંતા ના કરીશ. હું ગમે તેમ
કરી, જૂન જૂન જૂની સાથે લડી, મારા બાઈઓને
લઈને જ પાછી આવીશ, મા.

મા : મને ખખર છે કે તું નહીં માને, ટીટોડી.
મહારાજ જેયું માડું નસીબ? આ તો ખડુ જદ્વા
છાકરી છે. ભલે જ દીકરી ભગવાન તારી રક્ષા કરે.

અમાત્ય : મહારાજ હવે આપ પણ પધારો.
આપણે ખધું ટીટોડી પર છાડી દઈએ. જેઈએ શું
થાય છે?

રાજ : ટીટોડી એટા આવજે. તારી જત થાય,
તું તારા બાઈઓને પાછા લઈને આવે એ માટે
અમે પ્રાર્થના કરીશું. ચાલો મહારાણી.

રાણી : પરન્તુ મહારાજ...

રાજ : મહારાણી એ બધું છાડી હો આપણી
આ હીકરી પર.

[બધા જથે પછી રાજકુમારોની સાથે થોડીક
વાર ઈરી ટીટોડી ઉદ્દેશ એમ બાલાવે.]

દીટાડી : હું બાલાવું એમ બાલો. બાલો સિન
સિનાકી ઘૂરખા ઘૂ

ત્રણે : ઝૂન ઝૂન ઝૂ ઝૂન ઝૂન ઝૂ.

દીટાડી : એમ નહીં, સિન સિનાકી ઘૂરખા ઘૂ,
ખાઈ ખાઈ જઉં ઝૂન ઝૂન ઝૂ.

ત્રણે : ઝૂન ઝૂન ઝૂ ઝૂન ઝૂન ઝૂ.

દીટાડી : સિન સિનાકી ઘૂરખા ઘૂ, ખાઈ ખાઈ
જઉં ઝૂન ઝૂન ઝૂ.

ત્રણે : સિન સિનાકી ઘૂરખા ઘૂ, ખાઈ ખાઈ
જઉં ઝૂન ઝૂન ઝૂ.

અંગરકઃ : અરે વાહ ટીટોડી. આજે પહેલી
વાર રાજકુમારોએ કોઈનું કશ્યું કર્યું છે. બાકી એ
કોઈનું કશ્યું કરતા જ નથી. અરે મારું પણ નહીં.

દીણાડી : રક્ષણ, જો કુમારો આથલું કરશે તો
પછી હું કહીશ એમ બીજું ય કરશે. આ ગાંડાવેડા.
કાઢે છે એ તો પેલા જૂન જૂન જૂના કારણે.

અંગરક્ષક : તે હેં દીટોડી તું કઈ રીતે જૂન
જૂન જૂની સાથે જઈશા? પછી તું શું કરીશ?

દીણાડી : અત્યારે તો હું જૂન જૂન જૂ આવશે
ત્યારે એને ગમે એવું બહું કરીશ. એ મારી પર
ખુશ થઈને મને સાથે લઈ જશે. પછી ત્યાં જઈને
નેછિશા.

અંગરક્ષક : અરે વાહ તું તો જબરી છે દીટોડી.

ત્રણે : ઉઉઉઉ જૂન જૂન જૂ જૂન જૂન જૂ.

દીણાડી : એમ નહીં હું બાલાવું એમ બાલો.

ત્રણે : ઉ.... ઉ.... ઉ....

દીણાડી : બાલો સિનસિનાકી બૂખલા બૂ.

ખાઈ ખાઈ જઉં જૂન જૂન જૂ

ત્રણે : સિનસિનાકી બૂખલા બૂ,

ખાઈ ખાઈ જઉં જૂન જૂન જૂ.

[આવું એ ત્રણ વાર એલે ત્યાં ઝૂન ઝૂન ઝૂનું વિચિત્ર હાર્ય સંભળાય, એની સાથે સ્ટેજ પર અંધારું, એક જગ્યા પર લાલ પ્રકાશ ને ત્યાં ઝૂન ઝૂન ઝૂનું હેખાવું.]

ઝૂનજૂન : વાહ, મારાં વહાલાં બાળકો, હવે તમે મારી માળા જરૂતા થઈ ગયાં છો. આજે, તમને હું લઈ જઈશ ચાલો.

બધાં : ઝૂન ઝૂન ઝૂ ઝૂન ઝૂન ઝૂ

ઝૂનજૂન : (દીયાડાને જર્દી) આહ, તું કોણ છે છાકરી ?

દીયાડી : હું ? હું સિનસિનાઈ બૂખલા યુ, સિન સિનાઈ બૂખલા યુ. બત્રીસ લક્ષણી છું, બત્રીસ લક્ષણી.

ઝૂનજૂન : (હાર્ય સાથે) એમ ? વાહ તો હું તને લઈ જઈશ. કેવી મજની છાકરી છે ! તારા જેવી બત્રીસ લક્ષણી છાકરીની શોધમાં જ હું હતો. બૂખલા યુ.

દીયાડી : હું આવીશ ઝૂન ઝૂન ઝૂ.

ઝૂનજૂન : હું તને લઈ જઈશ બૂખલા યુ.

દીયાડી : કચાં લઈ જશો ઝૂન ઝૂન ઝૂ ?

ઝૂનજૂન : મારા રાજ્યમાં, પાતાળ હેશમાં. જયાં

તારા જેવાં ધણાં બાળકો છે. તારો મારો પાતાળ દેશ.

અધા : જૂન જૂન જૂન જૂન જૂન જૂન (દ્રેકવખતે અધાં
એમ આલે)

જૂનજૂન : સૌનો ખારો પાતાળ દેશ, જેવા જેવો
પાતાળ દેશ, જૂન જૂન જૂનો પાતાળ દેશ.

દીટાડી : તો ચાલો જૂન જૂન જૂન તમારા દેશમાં.

જૂનજૂન : હા, હા ચાલો મારાં નહાલાં બાળકો,
જૂનજૂન જૂન જૂનજૂન જૂન.

અંગરક્ષક : કુમારો, કુમારો, દીટાડી ...

મહારાજ... મહારાજ...

જૂનજૂન : તારા મહારાજ કશું નહીં કરી શકે.
ચાલો બાળકો જૂન જૂન જૂન જૂન જૂન.

અંગરક્ષક : મહારાજ... મહારાજ...

જૂનજૂન : હુઉઉઉઉ...

[જાય છે]

[એમ કહી ઝુંક મારે, અંગરક્ષક ચીસ પાડી પડી જય,
સ્ટેજ પર પ્રકાશ આવે ત્યારે અંગરક્ષક એકલો
પડેલો છે, મહારાજ તેમ જ અમાત્ય ‘શું થયું
અંગરક્ષક, શું થયું’ કરતાં પ્રવેશ કરે છે.]

૩૨ | જૂનજૂન જૂ ખુખલાયુ

અમાત્ય : (અંગરક્ષકને દેખોળા) અંગરક્ષક, અંગરક્ષક કુમારો કચાં ગયા ? દીટોડી કચાં ગઈ ?

રાજ : અંગરક્ષક, તું કેમ ચીસો પાડતો હતો ?

અંગરક્ષક : મહારાજ, મહારાજ મને માઝું કરી હો, હું કુમારોની રક્ષા કરી શક્યો નહીં. હું બેતો રહ્યો ને પેલો જૂનજૂન જૂ ખવાંને લઈને ચાલ્યો ગયો.

અમાત્ય : એમાંતારો કંઈવાંક નથી અંગરક્ષક ! મહારાજ, દીટોડીની ધર્યા પ્રમાણે ખંડું થયું છે. એ ખંડાદૂર છાકરી જરૂર રાજકુમારો તેમજ એના ભાઈઓને લઈને પાછી આવશે.

રાજ : એ સિવાય આપણે બીજું શું કરી શકવાના છીએ ? ચાલો અમાત્ય મહારાણીને આશ્વાસન આપીએ. [જય છે.]

૬૩૪ - ૪

સ્થળ : ઝૂનઝૂન ઝૂનો પાતાળ દેશનો ભહેલ.

[સ્ટેજની અરોપાર વચ્ચે ઝૂન ઝૂન ઝૂનું સિંહાસન પડેલું છે. સિંહાસન આલી છે. ઝૂના ચાર અનુયરો જમણા હાથની સુડીવાળો ‘થર્સ અપ’ની સુદ્રામાં અંગૂઠો રાખી તીળા છે. દર્શય શરૂ થાય છે લારે શરૂઆતમાં પાતાળ દેશનું બેદી, રહસ્યાત્મક સંગીત વાગે છે એ જ લયમાં-ધૂનમાં ચારે અનુયરો સ્ટેજ પર ફરવા માંડે છે, ગાવા માંડે છે.]

ચારે : ઝૂન ઝૂન ઝૂન ઝૂન ઝૂન ઝૂન
 બાલા બ્યાલલા ઝૂન ઝૂન ઝૂન
 આપણા આપણા ઝૂન ઝૂન ઝૂન
 ૭૭ જ ઝૂન ઝૂન ઝૂન,
 ૭૮ જ ઝૂન ઝૂન ઝૂન.

[લાં ઝૂનઝૂન ઝૂનું પરિચિત વિચિત્ર હાસ્ય સંભળાય. એની સાથે આ ચારે જણા ઉપરની પંક્તિઓ વારંવાર ગાતા ગાતા ઝૂનઝૂન ઝૂની આસપાસ તીળા રહી સિંહાસન તરફ ચાલવા માંડે. ઝૂનઝૂન ઝૂન સિંહાસન પર એસે લારે આગળના એ અનુયરો-એસી જાય નેમના માથા પર ઝૂનઝૂન ઝૂના હાથ હોય, પાછળના એ અનુયરો એના સિંહાસનની પાછળ ચોટીને તીળા હોય અને અધા પાછા જાણા લાગે.]

ચારે : ઝૂન ઝૂન ઝૂ ઝૂન ઝૂન ઝૂ
 બાલા ઓદવા ઝૂન ઝૂન ઝૂ
 આપણા આપણા ઝૂનઝૂન ઝૂ
 મરમા બૃષ્ટા ઝૂન ઝૂન ઝૂ
 ૭૮ ૭૮ જ ઝૂન ઝૂન ઝૂ

[આ ગવાય લારે દીણાડી પણ એમની
 જેમ ગાવા મારે, ગાવાનું પૂરું થતાં...]

ઝૂનશૂન : હૂઉઉઉ ! બૂખલા બૂ તું ને
 રાજકુમારો મારી પ્રાર્થના પણ ગાતાં શીખી ગયાને.

દીણાડી : તો આ બંધા તમારી પ્રાર્થના ગાતા
 હતા ઝૂનઝૂન ઝૂ ?

દાંદણ : હૂઉ, હૂઉ... ઝૂન ઝૂન દેખણા ઝૂન ઝૂન
 દેખણા ઝૂનઝૂન ઝૂઉ.

દીણાડી : આ શું કહે છે ઝૂનઝૂન ઝૂ ?

શૂનશૂન શ્રી : હૂઉ, હૂઉ... ઝૂન ઝૂન દેખણા ઝૂન
 ઝૂન દેખણા ઝૂન ઝૂન ઝૂઉ.

ઝૂનશૂન : હૂઉ... આ રાજ્યમાં મને કોઈ ઝૂન-
 ઝૂન ઝૂ નથી કહેતું, બૂખલા બૂ. મને ઓલાવવો
 હોય તો ઝૂનઝૂન ઝૂ દેખણા કહીને ઓલાવવાનો.

દીગડી : એહ એમ વાત છે ! પણ જૂનજૂન
હૃદ્યા તમારે એમને પહેલાં કહેવું જોઈએ ને ?

જૂનજૂન : કસ્સો બાધો નહીં ખૂખલા બુ . ચાલો
કુમારો તમારે તમારાં જેવાં બાળકો જેવાં છે ન ?
એ બધાં અહીં શું કરે છે એ જેખ્યું છે ન ?

[અનુચ્ચરણ આપા આપિ...]

જૂનજૂન : આપણા આપણા ટેણ્ણા હૂંડિ... આપણા
આપણા ટેણ્ણા હૂંડિ.

દૂન હુંડું } : (પોતાની જગ્યાએથી જીમા થઈ જય છે,
એમની જગ્યા પાછગતા એ અનુચ્ચરણ
જૂનજૂન હુંડું } લઈ લે છે.) આપણા આપણા
ટેણ્ણા હૂંડિ... આપણા ટેણ્ણા હૂંડિ.

[ધીમે ધીમે આ અવાજ મોટો થતો જય છે અને
ધીમે ધીમે, મરીનતી જેમ ચાલતાં ‘થમ્સ અપ’ની
મુદ્રામાં ધર્યાં બધાં બાળકો સ્ટેઝ પર પ્રવેશ કરે છે.
બધાં બાળકો ઉદ્ઘાટ એમ ઓલતાં ઓલતાં આવીને
જૂનજૂન શું તરફ મોટું રાખી જિલ્લા રહે છે.]

જૂનજૂન : હૂંડિ... નાટ્ટા નાટ્ટા ગાણ્ણા હૂંડિ...
નાટ્ટા નાટ્ટા ગાણ્ણા હૂંડિ.

[બંને અનુચ્ચરણ નમન કરી બાળકો તરફ જોઈ મોદે છે.]

૩૬ | જૂનજૂન ઝૂ ખૂઅલાખૂ

દેણ કરે : સુણો ટેણો !

જૂન જૂન ઝૂ દેખ્યા જૂન જૂન ઝૂ
દેખ્યા જૂન જૂન ઝૂ
નાટટા નાટટા ગાણ્યા હૂંડિ
નાટટા નાટટા ગાણ્યા હૂંડિ.

જૂનજૂન ઝૂ :

જૂન જૂન ઝૂ દેખ્યા જૂન જૂન ઝૂ દેખ્યા જૂન જૂન ઝૂ
નાટટા નાટટા ગાણ્યા હૂંડિ નાટટા નાટટા ગાણ્યા હૂંડિ.

[અધાં બાળકો ગાતાં ગાતાં લાઈનમાં જિલ્લા રહે છે.
સ્ટેજ પર ચાર લાઈનો થાય છે. એમના મોદાં જૂન-
જૂન ઝૂ તરફ છે. શરૂઆતમાં જમણી બાજુ જાય છે,
ગેલાં ભરતાં, પછી ડાખી બાજુ જાય છે, પછી પ્રેક્ષકો
તરફ ઇરે, પાછા જૂનજૂન ઝૂ તરફ ઇરે, પછી એ ગોળ
ખનવી સ્ટેજની ડાખી જમણી બાજુએ જિલ્લા રહે.]

અધાં : જૂન જૂન ઝૂ જૂન જૂન ઝૂ
ખાલા ઘાલલા જૂન જૂન ઝૂ
આપા આપયા જૂન જૂન ઝૂ
જૈજ જૈજ જ જૂન જૈન ઝૂ
મરમા બપ્પા જૂન જૂન ઝૂ
હૃથા પગા જૂન જૂન ઝૂ
જૂન જૂન ઝૂ જૂન જૂન ઝૂ.

જૂનજૂન : ઝૂઉ ઝૂઉ... બૂખલા યુ. હવે આ બધાંને
મારા સેખઅકો હસતાં, રડતાં, ઘાલતાં શીખવાડશે.
તું અને રાજકુમારો આમાં જોડાઈ જવ. હવે હું
જઈશ બૂખલા યુ.

દીણાઠી : કચાં જરો જૂનજૂન હેઠા?

જૂનજૂન : મારા મહેલમાં બૂખલા યુ.

દીણાઠી : પણ જૂનજૂન હેઠા, આ બધું,
આવું રડવાનું, હસવાનું, ઘાલવાનું શું કામ
શીખવાડો છો?

દૂન કુ દ્વ } : ઝૂઉ ઝૂઉ પછિભુ પૂછછા નાહુ નાહુ
છૂનશૂન શ્વ } : પછિભુ પૂછછા નાહુ નાહુ.

જૂનજૂન : ઝૂઉ... બૂખલા યુ ! અહીં આગળ
કોઈએ કોઈને કોઈ પ્રશ્ન પૂછવાનો નથી હોતો. એમ
આ લોકો કહે છે. તું ધીમે ધીમે બધું સમજ જઈશ.
તું આ બધાની બૂખલા યુ હેઠાં હઈશ અને મારી
સેનાપતિ હઈશ. તું બહાદુર છે, તું ચાલાક છે.
(અનુચરોન) હેઠાં હેઠાં બૂખલા યુ, હેઠાં હેઠાં
બૂખલા યુ. સથયે રખાં બૂખલા યુ, સથયે રખાં

૩૮ | જૂનજૂન ઝૂ પૂખલાણુ

પૂખલા ઘૂ. બ્રહ્મા એલલા પૂખલા ઘૂ, બ્રહ્મા
એલલા પૂખલા ઘૂ...

અનુથરો : ઝૂઉ ઝૂઉ હેઠા!

જૂનજૂન : મેં એમને ઠડી હીધું છે પૂખલા ઘૂ.
એ તારી સાથે તારી ભાષામાં એલશે. અને તું જે
પૂછીશ એનો જવાબ આપશો.

દીરોડી : ઝૂઉ ઝૂઉ હેઠા!

જૂનજૂન : ઉઉઉ ખુશ પૂખલાણુ ખુશ ઉઉઉ ચલલા.

[જૂનજૂન જૂને મૂકીને આવી, દ્વારે દ્વ
અને ધૂનધૂન ધૂ બંતે જ્યાં એ ગોળા-
કારમાં છોકરાં જિલાં છે ત્યાં જઈને
જુદી જુદી રીતે નૃત્ય કરતાં ડરતાં
હસાવે અને રડાવે છે. દીરોડી આ બહું
જૂએ છે, પછી એક જગ્યાએ જઈ...]

દીરોડી : (સ્વગત) આ બધામાં મારા ભાઈએ
હેખાતા નથી, એ કચાં હશે? મારે આ અનુચરોને
જ સાંખ્યા પડશે. પછી જે થાયતે ખરું ઝૂઉ ઝૂઉ...

[દ્વારે દ્વ અને ધૂનધૂન ધૂ તરત જ
બહાર આવી દીરોડી પાસે પહોંચી
જય છે, એમની જગ્યાએ ગોળાકારમાં
ખીલ એ અનુચર આવી જય છે.]

દ્વારુદ્વ : જૂનજૂન શું હેઠળાની આજી છે એટલે
તારી ભાષામાં ઓલ છોકરી !

દીણાડી : છોકરી નહીં; ખૂખલા બું હેઠળી
સમજયો છોકરા ?

દ્વારુદ્વ : છોકરો નઈ, મારું નામ દ્વારુદ્વ હે
અને આ...

ધૂનધૂન શું : મારું નામ ધૂનધૂન શું છે.

દમદમ દું : મારું નામ દમદમ દું છે.

હૃદ્વદ્વ દું : અને મારું નામ હૃદ્વદ્વ દું છે.

દીણાડી : સરસ. તે હું દ્વારુદ્વ હું આ સિવાય
ખીલ છોકરાયો નથી ?

દ્વારુદ્વ : છે ને ખૂખલા બું હેઠળી. મણ હજ
નહેણ આવ્યા છે.

ધૂનધૂન શું : એમને પહેલાં થોડું ક જુહું શીખ-
વવામાં આવશે, પછી આમની સાથે રાખવામાં
આવશે.

દીણાડી : તો એ છોકરાયોને ઓલાવ ધૂનધૂન
શું. હું એમને શીખવાડીશ.

૪૦ | ઝૂનજૂન જુ ખૂખલાયુ

ઝૂનજૂન ઝૂ : ના ઝૂ ના ઝૂ ખૂખલા યુ હેઠબી
ઝૂનજૂન જુ હેઠબાનો હુકમ નથી.

[અચાનક ઝૂનજૂન ઝૂનો અવાજ આવે છે.]

ઝૂનજૂન : ઝૂઉં ઝૂઉં... થોડાક ટેણા હેઠબા ઝૂ,
થોડાક ટેણા હેઠબા ઝૂ. ખૂખલા યુ ખૂખલા યુ.

અને : ઝૂઉં ઝૂઉં હેઠબા.

દીયારી : અરે વાહ, આપણે અહીં ઘાલ્યા અને
ઝૂનજૂન હેઠબાને સંભળાઈ ગયું ?

કર્કણ કુ : એમને બધું હેખાય છે અને સંભળાય
છે મણુ ખડું.

દીયારી : એમ ? (!) વાહ તો તો બહુ સરસ.
ઝૂનજૂન હેઠબા, ઝૂનજૂન હેઠબા...

ઝૂનજૂન : (માત્ર અવાજ) ઘાલો ખૂખલા યુ.

દીયારી : મને થોડાક ટેણા હેવા બદલ આભાર.

ઝૂનજૂન : (માત્ર અવાજ) ઝૂઉં ઝૂઉં થોડાક ટેણા
હેઠબા ઝૂ... આખખા આખખા જગા જગા જેઠબા
જેઠબા.

દીટાડી : હુક્કિ હુક્કિ દેખયા.

જૂનઝૂન : (માત્ર અવાજ) વાહ તું અમારી ભાષા
સમજતી થઈ ગઈને. મેં એમને કહ્યું છે કે તને
મારા સેવકો આપું મારું રાજ્ય બતાવશે.

દીટાડી : આભાર !

દ્વારું દ્વારું } : આભારને બદલે અહીં ડોક્કા
જૂનઝૂન જૂનઝૂન } : ડાયા માલા જૂન, ડોક્કા ડાયા માલા
જૂન કહેવાય છે.

દીટાડી : વાહ કેવું સરસ લાગે છે નહીં ? તો
તું બીજ છોકરાઓને બાલાવને, ત્યાં સુધી હું
બધાને શીખવાડું છું.

દ્વારું દ્વારું : જૂનઝૂન જૂન ! થોડાક ટેણ્ણા લાણ્ણા હું.
થોડાક ટેણ્ણા લાણ્ણા હું

જૂનઝૂન જૂન : હુક્કિ હુક્કિ દ્વારું દ્વારું

દ્વારું દ્વારું : સુણ્ણા ટેણ્ણા, પૂખલા યુ દેખાયી શીખ-
વાડે છે.

[એમ કહેતાં બધા છોકરા, જૂનઝૂન
જૂન, જૂનઝૂન જુ એમ બોલતી અવ-
ગોળાકારમાં ગોઠવાઈ જાય છે. દીટાડી
વચ્ચે જઈ બધાને શીખવાડે છે.]

૪૨ | છુનધૂન ઝુયુખલાયુ

દીટાડી : તત્ત્વા, તત્ત્વા, થથથા થથથા થઈ થઈ હું.

બધાં : તત્ત્વા તત્ત્વા, થથથા થથથા થઈ થઈ હું.

કેનજૂન : (માત્ર અવાજ) ઉઉઉ ... રજજૂ રાણ

રજજૂ હું રજજૂ રાણ રજજૂ હું યુખલા યુ યુખલા યુ.

દીટાડી : ડાક્કા ડાયા માલા ઝુ ડાક્કા ડાયા માલા ઝુ.

[ત્યાં છુનધૂન છુ થોડાંક છોકરાં
લઈને આવે છે, જેમાં દીટાડીના ભાઈઓ
પણ છે. દીટાડીને જેઠી ‘દીટાડી
દીટાડી’ એમ બાલે છે, એ જેઠી
દીટાડી કૃત્તિમ ગુરુસાથી બાલે છે.]

દીટાડી : ચુપ થઈ જવ. અહીં આગળ ગમે તેમ
નહીં બાલવાનું સમજ્યા ? કોણું દીટાડી ? કઈ
દીટાડી ? દંડું દંડું તું આ બધાને અહીંથી લઈ જ.
હું આમને શીખવાનું છું. .

દૂંડું દૂંડું : હુઉ હુઉ દૈયા. છુનધૂન છુ ચલલા
ચલલા જપાયા ઝુ.

શુનધૂન છુ : ચલલા ચલલા જપાયા ઝુ ચલલા
ચલલા જપાયા ઝુ.

[બધા જૂનજૂન જૂતી પ્રાર્થના
ગાતાં ગાતાં જય છે પણી...]

દ્વારા : ચાલો બધા જોળમાં ઊભા રહો.
(પ્રાતાના બાઈઓને) જૂચો અત્યારે બીજું કશું
ઘાલશો નહીં. હું કહું એમ કરબે, નહીંતર જૂન-
જૂન જુ મને અને તમને બધાને ખાઈ જરો. ઘાલલા
જૂનજૂન જુ જૂનજૂન જુ.

[બધા એમ બોલે છે, જૂનજૂન જૂના હસવાનો
અવાજ આવે છે ત્યાં દસ્ય પૂરું થાય છે.

દર્શય - ૫

[દર્શય શરૂ થાય છે ત્યારે ચાર અનુચ્ચરોની વર્ગે એક છોકરી અને એની સામે જોતો પાણ પગે ચાલતો જૂનજૂન ઝૂનો પ્રવેશ થાય છે. બધા જંગલી પ્રકારનું નૃત્ય કરતા, ગાતા પ્રવેશે છે.]

બધાં : જાંઝો માલો હાકો માલો હોયા।

જાંઝો માલો હાકો માલો હોયા.

[જૂનજૂન ઝૂ આ છોકરીને ચોતાના સિંહાસન પર બેસાડી હેઠે. ચાર અનુચ્ચરો લગભગ ચોરસ આકારમાં પરંતુ એક. બીજાથી ઢંકાયનાં તે રીતે બિલા રહે છે.]

જૂનજૂન ઝૂ : (છોકરી સામે બેસી) અખઘ્યા મેં દેખઘ્યા।
દેખઘ્યા, અખઘ્યા મેં દેખઘ્યા. જૂનજૂન ઝૂ જૂન-
જૂન ઝૂ.

[એમ ઓલવા માંડે છે. છોકરી આંખોમાં જોતી, જૂનજૂન ઝૂના ઈશારે ધીમે ધીમે સિંહાસન પર બિલી થાય છે. પછી છોકરી એકદમ વિચિત્ર રીતે ખડકડાટ હસે છે, એટલે જૂનજૂન ઝૂ બિલકૂલ એના જેવું હસે છે. એ જેંદ્ર ને ચારે અનુચ્ચરો પણ જૂનજૂન ઝૂનું અનુકરણ કરી હસે છે.]

દીપા : યા હું યા હું ખા હું ખા હું

માણસા દેખઘ્યા ખા હું ખા હું

જૂનજૂન : યા હું યા હું ખા હું ખા હું
માણુસા દેખા ખા હું ખા હું.

અનુચરો : યા હું યા હું ખા હું ખા હું
માણુસા દેખા ખા હું ખા હું.

હીપા : તું દેખા, સ્વર્ગા પૃથ્વા પાતાલા દેખા
દેખા.

[જૂનજૂન જૂ આ પ્રમાણે બોલે પછી અનુચરો બોલે.]

હીપા : નદીએ નદીએ સ્વર્ગા
નદીએ નદીએ પૃથ્વા
નદીએ નદીએ પાતલા.

[કરી પાણ એ જ કમાં બધાં બોલે.]

હીપા : ટેણું નદીએ સ્વર્ગા નદીએ
ટેણું નદીએ પૃથ્વા નદીએ.

[બધાં કમ પ્રમાણે બોલે.]

હીપા : ટેણું લાગા પાતાલા નદીએ.

[બધાં બોલશે આ રીતે.]

હીપા : નદીએ ટેણું નદીએ સ્વર્ગા
જૂન જૂન દેખા નદીએ પૃથ્વા.

[બધાં બોલશે આ રીતે.]

४६ | જૂનજૂન જૂ ખૂબલાયુ

દીપા : ટેણા ટેણા રખ્યા સહલી : હાહા
નખ્યા નખ્યા રખ્યા।

[ઉપર પ્રમાણે અધા બોલશે વારાફરતી ત્યા છેલ્લે
દીણાડી આવીને જોઈને એ પણ આમાં જોડાઈજશે.
દીણાડીને આમ કરતી જોઈ જૂનજૂન જૂ ખુશ થઈ જશે.]

જૂનજૂન : ખુશ ખૂબલા બુ ખુશ, આમિ તુમારી
પર ખુશ, બોલલા ખૂબલા બુ હેઠળી જજ જ.

અધાં : ખૂબલા બુ હેઠળી જજ જ.

જૂનજૂન : આ ખુદ્ધા તારી જ્ય બોલાવે છે
ખૂબલા બુ.

દીણાડી : ડેક્કા! ડાયા માલા જૂ ડેક્કા ડાયા
માલા જૂ. આ બધું શું કરતા હતા જૂનજૂન જૂ
હેઠળા?

જૂનજૂન : સંધ્યમુ સાંધ્યા હેઠળી સંધ્યમુ સાંધ્યા.

દીણાડી : એટલે કે તમે પૂજ કરતા હતા એમને
જૂનજૂન જૂ હેઠળા? પણ આ છોકરી કોણ છે હેઠળા?

અનુચ્ચરે : છ છ છોડી નાહું નાહું

જૂન જૂન હેઠળા હેઠળી.

છ છ છોડી ના ઝૂ ના ઝૂ
જુન જુન હેણ્યા હેણ્યી.

જુનજૂન : બૂખલા બૂ ! એ અમારી હેણ્યી છી.
જુન જુન ઝૂ હેણ્યા હેણ્યી. અના કારણે હું મારું
ધાર્યું કરી શકીશ હેણ્યી !

દીણાડી : મને કંઈ સમજ ના પડી જુનજૂન ઝૂ
હેણ્યા.

જુનજૂન : તા સાંભળ બૂખલા બૂ ! મારે એવું
એક રાજ્ય બનાવવું છે કે જ્યાં જુનજૂન ઝૂની એક
નવી દુનિયા હોય. સ્વર્ગ પૃથ્વી પાતાળ બધે જૈ
જુનજૂન ઝૂ હેણ્યાનું રાજ્ય ચાલતું હોય. મને
મારી આ હેણ્યી હુકમ કરશો અને મારા સેવકો
દુનિયા જીતવા જરૂરો. આ મારા ટેણ્ણા પછી નવી
દુનિયાના સેવકો હરો.

દીણાડી : એહા, એઠલે જુનજૂન ઝૂ હેણ્યા તમે
નાના છાકરાઓને અહીં લઈ આવો છો ?

જુનજૂન : હા બૂખલા ! બૂ મારે એક નષ્ટીઓ
સમજ, નષ્ટીઓ, નષ્ટીઓ દુનિયા બનાવવી છે.
આ મારા ટેણ્ણા આ બધું કરશો. નષ્ટીઓ નષ્ટીઓ ટેણ્ણા,

નણ્યા નણ્યા લોક, નણ્યા નણ્યા ધર અને આ
બધાનો હું ઝૂન ઝૂન જૂ દેણ્યા હંઈશ.

દીણાડી : વાહ તમે તો સરસ વાત કહી ઝૂન-
ઝૂન જૂ દેણ્યા.

ઝૂનઝૂન : તું આ બધાની ઘૂખલા યુ દેણ્યિ હંઈશ.

અનુથરો : ઝૂન ઝૂન જૂ દેણ્યા ઘૂખલા યુ દેણ્યિ
ઝૂન ઝૂન જૂ દેણ્યા ઘૂખલા યુ દેણ્યિ.

ઝૂનઝૂન : ફૂડિ ફૂડિ ઘૂખલા યુ દેણ્યિ, હવે મારે
નણ્યા ટેણ્ણા લેણ્યા જવાનો સમય થયો છે. આમિ
જણ્યા, નણ્યા ટેણ્ણા લેણ્યા જણ્યા.

દીણાડી : ઝૂનઝૂન દેણા ! મને કોઈ કામ
આપતા જવને

ઝૂનઝૂન : ઘૂખલા યુ દેણ્યિ સસ્લી ટેણ્ણા તૈયાર
રહ્યા. સસ્લી ટેણ્ણા તૈયાર રહ્યા.

દીણાડી : ફૂડિ ફૂડિ ઝૂનઝૂન જૂ દેણ્યા !

ઝૂનઝૂન : દ્વંડ દ્વંડ દ્વ, ધૂનધૂન ધૂ.

અને : ફૂડિ ફૂડિ ઝૂનઝૂન જૂ દેણ્યા।

જૂનજૂન જૂ ખૂખલાયું | ૪૮

જૂનજૂન : નણ્યા ટેણ્ણા જૂડમુ જૂડડ, નણ્યા ટેણ્ણા
જૂડમુ જૂડડ, જૂન જૂન જૂ હેણ્યા એલતા.

બંને : હૂડિ હૂડિ જૂન જૂન જૂ હેણ્યા.

જૂનજૂન : ખૂખલા ખૂ આમિ જણ્યા નણ્યા
ટેણ્ણા લાણ્યા.

દીણાડી : ખૂખ્ય ખૂખ્ય ટેણ્ણા લાણ્યા.

નણ્યા નણ્યા ટેણ્ણા લાણ્યા

જૂન જૂન હેણ્યા હોણ્યા હૂ.

અધાં : ખૂખ્ય ખૂખ્ય ટેણ્ણા લાણ્યા

નણ્યા નણ્યા ટેણ્ણા લાણ્યા

જૂન જૂન હેણ્યા હોણ્યા હૂ.

જૂનજૂન : ખુશ, ખૂખલા ખૂ આમિ તમારી ખર
ખુશ. તું અતુર છી, ચાલાક છી, તું અમારી
હેણ્યી છી.

[ચાર અનુચૂરો અને જૂનજૂન જૂ અધાં
જૂન જૂન જૂ જૂન જૂન જૂ એલતા જય છે.]

દીણાડી : (હેવી બનેલી છેકરી દીપા પાસે જઈ...)

જૂન જૂન જૂ હેણ્યા હેણ્યી

આમિ તુમારી એણ્યી હેણ્યી.

હીપા : ઘૂખલા ઘૂ દેખ્યી ! હું હવે ઝૂન ઝૂન ઝૂ દેખ્યાની દેખ્યી નથી. હવે તો હું તમારી જેવી છાકરી છું.

દીણારી : અરે વાહ, તું તો સરસ મીહું મીહું આલે છે ને ! તારું નામ શું છે ?

હીપા : મારું નામ હીપા છે.

દીણારી : તે હું હીપા, તું પાછી હીપા કઈ રીતે થઈ ગઈ ? પહેલાં દેખ્યી કઈ રીતે થઈ ગયેલી ?

હીપા : છે ને ઘૂખલા ઘૂ દેખ્યી, ઝૂન ઝૂન ઝૂ દેખ્યા મારી આંખામાં જૂવે છે ને અટલે મને ફશુંક થઈ જય છે. પછી હું શું કરું છું અની મને ખખર જ નથી રહેતી.

દીણારી : ઓહ એમ વાત છે ! તે હું તને આવું ખદું કરવું ગમે છે ?

હીપા : (આજુઆજુ જેઠ) મને છે ને ... મને છે ને ...

દીણારી : બીવે છે શું કામ હીપા ? અત્યારે ઝૂન ઝૂન ઝૂ દેખ્યા છે જ નહીં પછી ?

હીપા : અરે પણ એના સેવકો એનાથી ય ખરાય છે દેખ્યી.

દીપાડી : અરે, એના સેવકો કશું નહીં કરે.
હવે હું એમની પૂણીલા બુ હેઠળી છું હેઠળી. એને
હવે તો એમ નથી.

દીપા : હા. પણ કયા સમયે બધા એહીં પાછા
આવી જય એ કહેવાય નહીં, પૂણીલા બુ હેઠળી.

દીપાડી : તે તને ખખર છે દીપા કે એના સેવકો
કચાં ગયા છે એ ?

દીપા : ખખર છે ન હેઠળી. એ લોકો નવા
છાકરાએને શીખવાડવા ગયા છે. તમને કશું
શીખવાડયું નથી હેઠળી ?

દીપાડી : ના રે ના. મને તો કશું શીખવાડયું
નથી.

દીપા : એટલે તમને કચાંથી ખખર હોય ? ચાલો
જેવું છે તો હું બતાવું તમને.

દીપાડી : પણ તેં પેલી વાત તો કહી જ નહીં
દીપા !

દીપા : કઈ વાત પૂણીલા બુ હેઠળી ?

દીપાડી : તને આ ખધું ગમે છે કે નહીં ?

૫૨ | જૂનજૂન ઝૂ બૂખલાયુ

દીપા : પણ તમે જૂન જૂન ઝૂ હેઠળાને કહી દેશો તો ?

દીણાડી : એક વાત કહું દીપા ? તારે તારા ધેર તારાં માખાપ પાસે પાછા જવું છે ?

દીપા : (રડી પહોંચા) હા હેઠળી, મારે જવું છે. મને અહીંથી લઈ જવ. મને અહીં નથી ફાવતું. મને અહીંથી લઈ જવ.

દીણાડી : રડીશ નહીં દીપા. આપણે બધાએ અહીંથી પાછા જવાનું છે.

દીપા : પણ આ જૂન જૂન ઝૂ નહીં જવા હે હેઠળી.

દીણાડી : અરે, તું જે તો ખરી, આ બૂખલાયુ હેઠળી છે હેઠળી. ચાલ હવે આપણે પેલા લોકો છે ત્યાં જઈ એ.

દીપા : તમારાથી એ બધું જેયું નહીં જય હેઠળી.

દીણાડી : કેમ દીપા ?

દીપા : હેઠળી ! જૂન જૂન જૂના સેવકો એવી

સજ કરે છે, એવી સજ કરે છે કે એ બહું યાદ કરું છું ત્યારે ખૂબ ખૂબ ડર લાગે છે...

દીણાડી : એમ ? તો તો જઈની ચાલ નહીંતર...

દીપા : નહીંતર શું દેખ્યો ?

દીણાડી : પહેલાં તું ચાલ તો ખરી દીપલી !

દીપા : તે તમારું નામ ખરેખર ખૂખલા નું દેખ્યો છે ?

દીણાડી : ના. મારું નામ દીટોડી છે, દીટોડી.

હું દીટોડી ગાંડી, મેં વારતા છે માંડી
હું તારે કહું છું રે, એની રે માની રે,
કહી ન રે ગાળ તમોને ભાડી.

દીપા : હું દીટોડી ગાંડી...

દીણાડી : બસ બસ અત્યારે તું પાણી ગાવા
ના ઘ્યસીશ. નહીંતર ઝૂન ઝૂન ઝૂન તને અને મને
અનેને ખાઈ જશે.

દીપા : હા, હા દેખ્યો, હું તમે છહેશો એમ જ
કરીશ ચાલો.

[અને જય છે અને દર્શય પૂરું થાય છે.]

સૂચના : આ દર્શય પૂરું થયા પછી મધ્યાતર પાડવો હોય તો
પાડી શકાય.

દર્શય - ૬

[દર્શય શરૂ થાય છે લારે બધાં બાળકો અધ્ય જોગાકાર અવસ્થામાં બિલા છે. એમના માથાં ટેલેલા છે, એમના મોઠામાંથી ઝૂન ઝૂન ઝૂન ઝૂન ઝૂને સુંગીતમય અવાજ આવે છે. ત્યાં ઝૂન ઝૂન ઝૂન ચાર અનુચ્ચરે આવે છે. આવીને બધાં બાળકોને હૃદદિષ્ટ કરી જગાડે છે અને તેમને જણે ઇટકારતા હોય એવે અભિનય કરે છે. બધાં બાળકો ચીસાચીસ કરી મૂકે છે. આવું થોડીકાર ચાલ્યા બાદ...]

દ્વારું દ્વારું : પ્રાલલા ઝૂન ઝૂન ઝૂ
હેણ્ણા અમારા હેણ્ણા છી.

બધાં : પ્રાલલા ઝૂન ઝૂન ઝૂ
હેણ્ણા અમારા હેણ્ણા છી.

શૂનશૂન શૂન : પ્રાલલા ઝૂન ઝૂન ઝૂ હેણ્ણા
અમારા મર્મમા બપ્પા છી.

બધાં : પ્રાલલા ઝૂન ઝૂન ઝૂ હેણ્ણા
અમારા મર્મમા બપ્પા છી.

દમદમ દ્વારું } : પ્રાલલા ઝૂન ઝૂન ઝૂ હેણ્ણા
હૃદ્દદિષ્ટ } : અમારા હુથથા પગા છી.

બધાં : પ્રાલલા ઝૂન ઝૂન ઝૂ હેણ્ણા
અમારા હુથથા પગા છી.

જૂનજૂન જૂ યુખલાયુ | ૫૫

[આ બધું ભોલાય ત્યારે બાળકો એક ખીજના કાન પકડી જોલે, પછી જિલા પગે દૂસ્તા દૂસ્તા જોલે, પછી જંધા વળાને જોલે। ત્યાર બાદ ઝરીથી અનુચરો બાળકોને મારતા હોય એવો અલિનય કરે, બાળકો ચીસાચીસ કરે. બરાબર આ સમયે ટીણાડી અને દીપા પ્રવેશ કરે.]

અનુચરો : બ્યાલ્ફા બ્યાલ્ફા યુખલા યુ હેણ્યી.

બધાં : બ્યાલ્ફા બ્યાલ્ફા યુખલા યુ હેણ્યી.

ટીણાડી : હુઉ હુઉ દંદું દૂ ! આ બધાને શું શીખવાડો છો ? એમને આવી શિક્ષા કેમ કરો છો ?

દંદું દૂ : યુખલા યુ હેણ્યી ! જૂન જૂન જૂ હેણ્યાની આજ્ઞા છે. એમને અમારા જેણ્યા બનાવવા છે એટલે.

ટીણાડી : પણ ધીમે ધીમે શીખવાડતા હોવ તો દંદું દૂ !

જૂનજૂન જૂ : ના હું ના હું યુખલા યુ હેણ્યી, જૂન જૂન જૂ હેણ્યાની આજ્ઞા નથી.

મેઢમ દૂ : જૂન જૂન જૂ હેણ્યા બ્યાલ્ફા માર્રા ટેણા ખૂણ ખૂણ માર્રા.

૫૬ | જૂનજૂન ઝૂ ખૂખલાયુ

હૃદ્દ્ર દ્વા : ચલલા ચલલા ચલલા..

[ઇરી પાણ અતુચરો છોકરાંઓને શિક્ષા કરે છે. ટીરોડી-દીપા એક ખૂણામાં જઈ આ લોકો ના સાંભળે તેમ વાતો કરે છે.]

દીણાદી : હીપા, હીપા પેલા ત્રણુ જણું જે હેખાય છે ને એ મારા ભાઈઓ છે. એમને આવી શિક્ષા થાય છે એ બેઈ મને ખૂખ હુઃખ થાય છે પણ હું શું કરું ?

હીપા : ખૂખલા યૂ હેખખી, તમે આ ચારે જણુને અહીંથી કાઢી મૂકો, એમને એમ કહો કે હું શીખવાડીશ. તમને એ ના નહીં કહી શકે.

દીણાદી : હા એમ જ કરવું પડશે હીપા. જૂન જૂન ઝૂ હેખખા કચારે પાછા આવે છે ?

હીપા : સવાર સુધી ખીજ બાળકોને લઈને આવી જશે હેખખી.

દીણાદી : તો તું જઈને આ લોકોને કહો કે ખૂખલા યૂ હેખખી આ બધાને શીખવાડે છે, તમે જવ.

હીપા : (હા, કહી અતુચરો પાસે જાય છે.) હું હું હૃદ્ર દ્વા, ખૂખલા યૂ હેખખી બધધાને શીખવાડી છી, તમે બધા જરૂરા.

દોકે દ્વારા હું હું પૂખલા બુ હેઠથી. સુણણો
ટેણા પૂખલા બુ શીખવાડી છી પૂખલા બુ હેઠથી,
આમિ જપણા છી.

દીટાડી : હું હું આમિ શીખવાડી છી તુમ્હી
જપણા.

[ચારે જણા જૂનજૂન જૂ જૂનજૂન
જૂ બેલતા-ગાતા જાય છે.]

દીટાડી : દીપા, તું એ લોકો ગયા કે નહીં એ
બેઈ આવ.

દીપા : સારું હેઠથી.

બધાં : જૂન જૂન જૂ જૂન જૂન જૂ જૂન જૂન જૂ.

દીટાડી : (પોતાના ભાઈઓ પાસે જઈ) દીપુ, દીપુ,
દાદુ... તમે મને આળખતા નથી? રાજકુમારો
તમે? આપણે બધાં તો સાથે આવ્યાં છીએ... હું
દીટાડી હું દીટાડી ગાંડી...

દીપા : (પ્રવેશ) હેઠથી એ ચારે થ ગયા છે.

દીટાડી : દીપા, દીપા આ કોઈ મને આળખતા
જ નથી.

૫૮ | ઝૂનઝૂન ઝૂ બૂખલાયુ

દીપા : હેણ્ણી ! એ તમને કચાંથી આળખરો ?
હજ એ લોકો ઝૂન ઝૂન ઝૂ હેણ્ણાના જહુમાં છે.
ઝૂન ઝૂન ઝૂ હેણ્ણા અહીંથી જય છે ત્યારે બધા
ટેણું પર જહુ કરતા જય છે જેથી એમને કોઈ કશું
કરી શકે નહીં, કોઈ એમને ભગાડી જય નહીં.

દીણાડી : આ ઝૂન ઝૂન ઝૂ બહુ ચાલાક છે નહીં
દીપા ? હવે આ બધાંનું શું કરીશું ?

દીપા : તમે એમને એવું કશું કન્યાનું શીખવાડો
હેણ્ણી જેથી એ પાછા બાનમાં આવી જય. તમે
આ બધાને અહીંથી છોડાવી લઈ જરોને હેણ્ણી !

દીણાડી : હું એકલી તો કઈ રીતે છોડાવી શકીશ
દીપા ? એ માટે આપણે બધાએ તૈયાર થવાનું છે.

દીપા : પણ હેણ્ણી આ બધા કઈ રીતે તૈયાર
થરો ? અને જે ઝૂન ઝૂન ઝૂ હેણ્ણાને ખખર પડી
જરો તો તો આપણું સૌને મારી નાખરો.

દીણાડી : દીપા, આપણે રાતે રાતે જ્યારે ઝૂન
ઝૂન ઝૂ નહીં હોય ત્યારે ત્યારે આ બધાને તૈયાર
કરીશું.

દીપા : હેણી ! જૂન જૂન જૂન નહીં હોય તો આ
ખધા આપણું કહ્યું નહીં કરે, પછી ?

દીણાડી : એ જ મોટો વાંધો છે ને દીપા ! દીપા,
આપણે એવું કરીએ, આ ખધાને હું એક ગીત
ગવડાવું જે એ ગાતાં શીખશે તો એ ગીતમાં જ
આપણે જે કહેવાનું છે એ કહીશું.

દીપા : તો તો મજ પડશે હેણી, ચાલો શરૂ
કરો.

દીણાડી : ચલ્લા આમિ ગાળખા તુમિ ભી ગાળખા.

ખધાં : જૂન જૂન જૂન જૂન જૂન જૂન ...

દીણાડી :

ચાલો ચાલો લડવા ચાલો આ દીણાડી ઓલે છે.

[ખધાં એ પ્રમાણે ગાય છે.]

આવ્યાનો જે બેદ છે ભાઈ ઓ બેદ દીણાડી ઓલે છે,
લડવા સારું માથું ઊંચકો હાથમાં હાથી લીડવો છે,
ખાલી ખાલી ઓલ્યા કરતાં ઓલની કિંમત તોલે છે,
ચાલો ચાલો લડવા ચાલો આ દીણાડી ઓલે છે,

[ગીત દરમિયાન, દીણાડી જેમ ચાલે એમ ખધાં
ખાળકો એની પાછળ ચાલે છે, દીણાડી જેમ કરે

એમ બાળકો અભિનય કરતાં હોય છે, એલ્લી
પંક્તિ ગવાતી હોય છે ત્યાં ઝૂનજૂન ઝૂ અને
એના અતુચરોને પ્રવેશ થાય છે. બધાં ઝૂનજૂન
ઝૂ ઝૂનજૂન ઝૂ બોલવા માંડે છે. ઝૂનજૂન ઝૂની
સાથે નવાં બીજાં નણું-યર બાળકો હોય છે.]

ઝૂનજૂન ઝૂ : ખૂખલા ખૂ ! તેં તો કમાલ કરવા
માંડી છે. બધાં જ હરતી ફરતી થઈ ગઈ છે. બધાને
નણું નણું શીખવાડે છે. તું બધાની હેઠાંબી બની
ગઈ છે.

દીણારી : એ બધધો તમારો પ્રતાપ છે હેઠાંબા !
તમે મોટા છો, તમે હેઠાંબા છો, તમે બળવાન છો !
ઝૂનજૂન : ખુશ આમિ તમારી પર ખુશ હેઠાંબી ...
દીણારી : ડોક્કા ડોયા માલા ઝૂ ડોક્કા ડોયા
માલા ઝૂ.

ઝૂનજૂન : ખૂખલા ખૂ ! તું આ બધાને અહીંથી
લઈ જ. બધાને સુણાડી હો અને તું ભી સુણાડી
જ હેઠાંબી !

દીણારી : ઝૂઉ ઝૂઉ હેઠાંબા. આમિ જણા છી.
અલ્લા, પ્રાલ્લા, બાલા બોલા ઝૂન ઝૂન ઝૂ, મમમા
ખુખા ઝૂન ઝૂન ઝૂ ...

[બધાં બાળકોને લઈને દીણારી જતી રહે છે.]

જૂનજૂન : હૂંડિ હૂંડિ દૂન્દું દૂ, ધૂન ધૂન ધૂ ! દ્વાન
રહ્યા, ઘૂંખલા યુ હેઠાં પર દ્વાન રહ્યા।

બંને : હૂંડિ હૂંડિ હેઠાં।

જૂનજૂન : દમદમ દૂ, હૂંડદૂ દૂ ! ઘૂંખલા યુ પર
દ્વાન રહ્યા।

બંને : હૂંડિ હૂંડિ હેઠાં।

જૂનજૂન : આ છોડી ભયંકર છી, અતરનાક છી.
એ બધે ફરહા માંડી છી. એ ટેણુને બીજું કંઈક
શીખવાડી છી. હૂંડિ હૂંડિ હેઠાં સંસભી ઘૂંખલા યુ
શું કરી છી ?

ધૂનધૂન : હેઠાં હેઠાં ટેણુણુા સાથે વાત કરી છી ?

જૂનજૂન : દૂન્દું દૂ સુણુણુા શી વાત કરી છી ?

[જૂનજૂન જુ વિચિત્ર રીતે હસી જણે
જાહૃદ ગાળો ખોલતો હોય એવો
અલિનય કરે છે બરાબર તે વખતે
ટીરાડીનો અવાજ સંલગ્નાય છે.]

દીરાડી : (માત્ર અવાજ) અરે, તમે બધા કેમ
ભાનમાં આવતા નથી ? જૂએ મારી સામે બરાબર
જૂએ. હું, હું તમારી ઘૂંખલા યુ છું.

૬૨ | જૂનજૂન જુ પૂખલાયુ

જૂનજૂન : પૂખલા બૂ, પૂખલા બૂ હેણ્ણી.

દીટારી : (માત્ર અવાજ) હુઉ હુઉ જૂન જૂન જૂ
હેણ્ણી !

જૂનજૂન : આરામ કરો. પૂખલા બૂ આરામ કરો,
નહીંતર થકી જઈશા. સખકો આરામ કરાયણો.

દીટારી : હુઉ હુઉ જૂન જૂન જૂ હેણ્ણી !

[જૂનજૂન જુ ફરી વિચિત્ર હસી, જાહુઈ
ગાણો બંધ કરવાનો અભિનય કરે.]

જૂનજૂન : હુઉ હુઉ ટૂન્કૂ દૂ ! આમિ રાત કો
નણ્ણા તુમ ધ્યાન રખણો. નકર સખલી રેણ્ણા
બગડમું બગડા બગડમું બગડા.

બંને : નાહૂ નાહૂ હેણ્ણી, આમિ ધ્યાન રખખમ
રખખા, ધ્યાન રખખમ રખખા.

જૂનજૂન : હુઉઉઉ હુઉઉઉ... પૂખલા બૂ... આમિ
તુમારા ખલિદાન લઈ છી... ખલિદાન પૂખલા બૂ
ખલિદાન હુઉઉઉ હુઉઉઉ...

[વિચિત્ર હાસ્ય કરતો હોય જૂનજૂન
જુ અને દસ્ય પૂરું થાય છે.]

દર્શય - ૭

[દર્શય શરૂ થાય ત્યારે ચાર કે પાચ-પાચ છોકરાઓનાં ત્રણ અધ્ય વર્તુળો રેજ પર રચાયેલાં હોય છે. આ બધાં જ બાળકો ઝૂનઝૂન ઝૂન ઝૂનઝૂન ઝૂન એમ બોલતાં હોય છે. ત્યાં દીટોડી આવે છે. પ્રથમ વચ્ચે રહીને દીટોડી બોલે છે. આ આપું દર્શય લગભગ લયવદ્ધ છે એટલે લયાતમક રીતે જ લજવી શકાય.]

બધાં : ઝૂન ઝૂન ઝૂન ઝૂન ઝૂન ઝૂન (ખૂલલા ખૂને જોઈન) ખૂખૂખૂખૂખૂખૂખૂખૂખૂ.

દીટોડી : સાંભળો, વાત મારી સાંભળો.

બધાં : ઝૂન ઝૂન ઝૂન ઝૂન ઝૂન ઝૂન.

દીટોડી : આ શું બોલો તમે બધાં સહુ ?

બધાં : ઝૂન ઝૂન ઝૂન ઝૂન ઝૂન ઝૂન.

દીટોડી : ભૂલી ગયાં સૌ ધર તમારું ?

બધાં : ઝૂન ઝૂન ઝૂન ઝૂન ઝૂન ઝૂન.

દીટોડી : મા ને બાખ, ભાઈને ઘન ?

બધાં : ઝૂન ઝૂન ઝૂન ઝૂન ઝૂન ઝૂન.

દીટોડી : ગામ તમારું, નામ તમારું ?

૬૪ | જૂનજૂન ઝૂ ઘૂમલાયુ

ખધાં : ઝૂન ઝૂન ઝૂ ઝૂન ઝૂન ઝૂ.

દીયાડી : આ શું માંડચું ?

ખધાં : ઝૂન ઝૂન ઝૂ ઝૂન ઝૂન ઝૂ.

દીયાડી : જગો જગો

ખધાં : ઝૂન ઝૂન ઝૂ ઝૂન ઝૂન ઝૂ.

દીયાડી : ચાલી નીકળો ખધાં અહીંથી દૂર દૂર
દૂર દૂર.

ખધાં : મારી નાખે ઝૂન ઝૂન ઝૂ ઝૂન ઝૂન ઝૂ.

દીયાડી : ના મારે બર્ધ ના મારે

ખધાં : ઝૂન ઝૂન ઝૂ ઝૂન ઝૂન ઝૂ.

દીયાડી : જાડી કીડીએ સાપને તાણે

ખધાં : ઝૂન ઝૂન ઝૂ ઝન ઝૂન ઝૂ.

દીયાડી : પડો, આખડો, તૂટી પડો સૌ

ખધાં : ઝૂન ઝૂન ઝૂ ઝૂન ઝૂન ઝૂ.

દીયાડી : ભેગા મળીને છરો હુમલો
તો આપણ છી જતવાના.

જૂનભરન જૂ ઘૂખલાયું | ૬૫

બધાં : જૂન જૂન જૂ જૂન જૂન જૂ
દીદાદી : મંત્ર આપણો, આજી કીડીએ સાપને
તાણે.

બધાં : આજી કીડીએ સાપને તાણે,
આજી કીડીએ સાપને તાણે.

બધાં : ઘાલા જૂન જૂન જૂ જૂન જૂન જૂ
મર્મા બપ્પા જૂન જૂન જૂ જૂન જૂન જૂ.

દીદાદી : ઓઠી વાત, ઓઠી વાત.

બધાં : બધાં : ઘાલા ઘૂખલા ઘૂ ઘૂખલા ઘૂ
મર્મા બપ્પા ઘૂખલા ઘૂ ઘૂખલા ઘૂ.

દીદાદી : આ શું માંડયું ?

બધાં : ઘૂખલા ઘૂ ઘૂખલા ઘૂ.

દીદાદી : કચાં ગયું લઈ ધર તમારું ?

બધાં : ઘૂખલા ઘૂ ઘૂખલા ઘૂ.

દીદાદી : કચાં ગયાં માણાપ તમારાં ?

બધાં : ઘૂખલા ઘૂ ઘૂખલા ઘૂ.

૬૬ | જૂનજૂન જૂ ઘૂંખલાઘૂ

દીદારી : ચાલો ચાલો ધેર આપણા.

ખંડાં : નાહું નાહું ઘૂંખલા ઘૂ ઘૂંખલા ઘૂ.

નાહું નાહું ઘૂંખલા ઘૂ ઘૂંખલા ઘૂ.

દીદારી : રાજના કુંવર થઈ બીતા?

ખંડાં : મારી નાયે ઝૂન ઝૂન ઝૂ ઝૂન ઝૂન ઝૂ.

દીદારી : દીપુ દીપુ લડવા ચાલો.

ખંડાં : ઝૂન ઝૂન ઝૂ ઝૂન ઝૂન ઝૂ

દીદારી : કાપી નાયો મારી નાયો.

ખંડાં : મારી નાયે ઝૂન ઝૂન ઝૂ ઝૂન ઝૂન ઝૂ.

દીદારી : ના મારે બર્ધ ના મારે.

ખંડાં : ઝૂન ઝૂન ઝૂ ઝૂન ઝૂન ઝૂ.

દીદારી : સાંભળવી છે વાત તમારે?

ખંડાં : હા હું હા હું ઘૂંખલા ઘૂ ઘૂંખલા ઘૂ.

દીદારી : એક હતું જંગલ, એમાં રહેતો હાથી
મદમાં આવી છઈ ગયેલો

કોઈ હતું ના સાથી.

[આ ગવાતું હોય લ્યા રેઝ પર અંધારું
થાય, ધીમે ધીમે મહેરારી પહેરી બાળકોનો
પ્રવેશ થાય, શિયાળ, અકલી, અચ્છર,
દેડકો, સસલું, વાંદરું આ બધાં આવે
લ્યા હાથીનો પ્રવેશ, બધાં પશુઓને
કરાવતો, વિકરાળ અવાજ કરતો...]

હાથી : એલો હું છું હાથી રાજ તમારો

નહીંતર ભરવા આવશે વારો

હું છું હાથી રાજ તમારો.

શિયાળ : કયાં છે રાજ ? કયાં છે રાજ ?

હાથી હોય ના રાજ.

સસલું : રાજ અમારો બીજે

અમને જે ખવડાવે ખાલં.

વાંદરું : રાજને જેઈ થઈ જઈ એ ભઈ અમે
એકદમ તાજ.

બધાં : હાથી હોય ના રાજ બાઈએ।

હાથી હોય ના રાજ.

હાથી : (બધાંને કરાવતો-મારતો)

એલો હું છું હાથી રાજ તમારો

નહીંતર ભરવા આવશે વારો

હું છું હાથી રાજ તમારો.

૬૮ | જુનશુન ઝૂ ખૂ ખલાયુ

[થોડીક વાર હાથી રટેજ પર કળો
કેર વત્તાવે પછી ચાહ્યો જાય, અધાં
પશુઓ, પક્ષીઓ ગાતાં ગાતાં ભેગાં થાય.]

અધાં : કોણુ બચાવે ? કોણુ બચાવે ?

હાથીના આ બળથી ?

શિયાળ : હાથીના આ બળથી બચવા

કામ કરો કોઈ કળથી

બાઈઓ કામ કરો કોઈ કળથી.

અધાં : આપો અમને એવી છુણ

કોઈ છૂટીએ હાથી બળથી

રે બાઈ છૂટીએ હાથી બળથી.

ચકલી : રસ્તો હું બાઈ બતાવું તમને,

રસ્તો હું બાઈ બતાવું તમને,

ભેગાં મળીને આપણ સહુ જે

હુમલો કરીએ કળથી

રે બાઈ છૂટીએ હાથી બળથી.

અધાં : ચકલી એની ચકલી એની

ઉપાય બતાવો જઈ.

ચકલી : ભેગાં મળીને લડીએ બે
તો ધાટ હાથીનો ધડીએ
રે ભાઈ ધાટ હાથીનો ધડીએ.
મચ્છર બદ્ધિયા મચ્છર બદ્ધિયા.

મચ્છર : એલો ચકલીએની ?

ચકલી : હાથી કાને કરબે ગુન ગુન
કરબે ગુન ગુન.
ગાંડો થઈને પાડે ઘૂમ ઘૂમ
પાડે ઘૂમ ઘૂમ.

મચ્છર : હું કરીશ, ગુન ગુન કરીશ
ગુન ગુન કરીશ.
હાથી ગાંડો કરવા એલું
ગુન ગુન ગુન ગુન.

ચકલી : હાથી આંખો હું ઝોડીશ ભઈ
હાથી આંખો હું ઝોડીશ.

ચકલી : શિયાળ ભદ્ધિયા ?

શિયાળ : ઉ ઉ ઉ ઉ ઉ

ચકલી : બંદર ભદ્ધિયા ?

બંદર : ઝૂપ ઝૂપ ઝૂપ ઝૂપ ઝૂપ ઝૂપ

અકલી : સસલા બધિયા ?

સસલું : છુન છુન છુન છુન છુન છુન

અકલી : કામ તમારું ખાડો ઓહો,

કામ તમારું ખાડો ઓહો,

કામ તમારું ખાડો ઓહો.

હૃદા બધિયા ખાડા પાસે

એસી એલે ડુરાઉ ડુરાઉ.

દેઢકો : ડુરાઉ ડુરાઉ...

અધાં : આમ કરીને મારો રે બધ

હાથી જડો પાડો

રે બધ હાથી જડો પાડો.

[ત્યા પાણો હાથી બયંકર અવાજ
કરીને આવે અને રટેજ પર ફરે.]

હાથી : હું છું હાથી હું છું હાથી

રાજ છું હું બળથી રે બધ

હું છું હાથી હું છું હાથી

ભલને કોઈ સાથી ના હોય

તો પણુ રાજ બળથી રે ભર્જ
હું છું હાથી હું છું હાથી.

[ત્યાં મચ્છર આવી એના
કાનમાં ગુન ગુન કરે, હાથી ચિડાય.]

હાથી : એ આ કોણુ છે મગતરું ?

ઓલે મારા કાને ગુન ગુન કાને ગુન
ગુન કચાંથી આવ્યું આ મચ્છરડું ગાંડો
કરવા મુજને કાઢો કાઢો આ મચ્છરને
ગાંડો કરશે મુજને.

[ત્યાં ચકલી ચી ચી કરતીક
આવી હાથીની આંખે ઝાડી નાખે.]

હાથી : કોણુ ઝાડી આંખો મારી
કોણુ ઝાડી આંખો મારી ?
બજો બળતરા બજો બળતરા
કચાંછે પાણી કચાંછે પાણી ?

[લાં દેડકાનો ડ્રાઇ ડ્રાઇ અવાજ સાંલળી...]

હાથી : દેડકો ઓલે, પાણી મળશે
ચાલ પડું હું નહાવા
પાણી મળશે, ઠંડા પડશે

આંખોના આ ખૂણા.

રે બઈ આંખોના આ ખૂણા.

[દેડકો બોલે, હાથી ર્યા પહેંચી જય, ખાડામાં
જઈ પડે, બચાવો બચાવોની ખૂબ પાડે,
છેવટે મરી જય, બધા પશુઓ, પક્ષીઓ
આનંદથી ગાતાં ગાતાં રેન્ઝ પર ફરે.]

બધાં :

ભેગાં મળીને અમે લડચાં તો હાથી મર્યાદ કોખંડી
સાથે રહીને જે ઉપડીએ તો લીંત પડે તો તંગી
સાથે રહેવામાં છે સાર સાથે રહેવામાં છે સાર
સાથે રહીએ હરદમ હરદમ કોઈના શા છે ભાર
રે બઈ કોઈના શા છે ભાર ?

[આમ ગાતાં ગાતાં બધા જય, રેન્ઝ પર
અંધારું થાય, પાછું તરતજ અજવાળું આવે
ત્યારે બધા બાળકો આ ગીત ગાતાં હોય છે.]

બધાં : સાથે રહીએ હરદમ હરદમ

કોઈના શા છે ભાર

રે ભાઈ કોઈના શા છે ભાર ?

દીણાં :

વાત સાંભળી યાદ રાખજો

લડવું સહુએ સાથે

જુન જુન જુથી છૂટવું હોય તો

મરવું સહુએ સાથે

રે બાઈ મરવું સહુએ સાથે.

બધાં : મારો મારો જુન જુન જુ જુન જુન જુ.

દીણાડી : શાખાશ.

બધાં : મારો મારો જુન જુન જુ જુન જુન જુ.

દીણાડી : શાખાશ.

[ત્યાં દીપા દોડતી આવે...]

દીપા : બૂખલા બૂ દૃષ્ટિ ! જુન જુન જુને
આપણી બધી વાતની ખખર પડી ગઈ છે.

દીણાડી : ભલે પડી ગઈ હોય દીપા.

દીપા : પણ એ તમને મારી નાખશે દૃષ્ટિ.

દીણાડી : કરો વાંધો નહીં હવે આ બધાં લડવા
તૈયાર થઈ ગયાં છે. જૂએ સાંભળો, મારું જે થવાનું
હોય એ થાય પણ તમે સહુ આ જુન જુન જુ સામે
લડજે, કખાઈ મરજે પણ પાછાં પગલાં ના ભરજે.

બધાં : કાપો કાપો ઝુન ઝુન ઝુ ઝુન ઝુન ઝુ.

મારો મારો ઝુન ઝુન ઝુ ઝુન ઝુન ઝુ.

દીણાં : બીજી વાત. કાલે ફરી આપણે મળીશું
કેમકે હવે ઝુન ઝુન ઝુ મને કોઈપણ હિસાએ જવવા
નહીં હે, સમજ્યાં ?

બધાં : કાપો કાપો ઝુન ઝુન ઝુ ઝુન ઝુન ઝુ.

[એલતાં હોય ને દશ્ય પૂરું થાય.]

૬૩૪ - ૮

[ઝૂનજૂન ઝૂ પોતાના સિંહાસન પર એડો છે, ત્યારે ફક્ત એ જ અનુચરો એની પાસે છે. બાકીના એ અત્યારે નથી. પ્રકાશ આવતાં ઝૂનજૂન ઝૂ ભાબો થઈ હરતાં-ફરતા એલે છે....]

ઝૂનજૂન : હૂઉઉઉઉ... પૂખલા પૂ તારા બલિદાન-
ના હૃપખસો નળું આપણી ગયા છી. મારા ટેણુા-
યજ્ઞની સફુળતાનું પ્રથમ નિશાન એટલે પૂખલા પૂ
તારું બલિદાન. હૂઉઉઉઉ બત્તીસ લધુછણી હૃપણીનું
બલિદાન. પછી મારા ટેણુા જાણી સ્વર્ગા, પૃથ્વા,
પાતાલ, જતણા. આમિ હૃપણા સ્વર્ગા પૃથ્વા
પાતાલા હૂઉઉઉઉ.

અનુચરો : તું હૃપણા સ્વર્ગા પૃથ્વા પાતાલા
તું હૃપણા સ્વર્ગા પૃથ્વા પાતાલા.

ઝૂનજૂન : હૂઉ હૂઉ દ્વારું દ્વારું ધૂન ધૂન ધૂ

[દ્વારું દ્વારું અને ધૂન ધૂન ધૂ આવે છે.]

દ્વારું દ્વારું : ઝૂન ઝૂન ઝૂન ઝૂન ઝૂન ઝૂન હૃપણા !
પૂખલા પૂ હૃપણી કાપણત્રા ધડી છી.

[ઝૂનજૂન ઝૂ હસે છે.]

૭૬ | જૂનજૂન ઝૂ પૂખલાયુ

જૂનજૂન ઝૂ : જૂન જૂન ઝૂ હેળખા સરલી ટેણ્ણા
લડખા મારે તૈયાર છી.

દ્વારું દ્વારું : જૂન જૂન ઝૂ હેળખા પૂખલા પુ બદમાશ
છી. હેળખા પૂખલા પુ ચાલ ચલી છી.

જૂનજૂન : ઝૂઉઉઉઉ ... દ્વારું દ્વારું, ઝૂન ઝૂન ઝૂ !
પૂખલા પુ અમારું કશું બગાડી ના શકી. દ્વારું દ્વારું
પૂખલા પુ મગતરા છી. આમિ બલવાન છી, હેળખા
છી. પૂખલા પુ છાડી છી. નાની નાની છાડી છી.

દ્વારું દ્વારું : પણ જૂન જૂન ઝૂ હેળખા, પૂખલા પુ
આપડુડા ટેણ્ણા બગાડી છી.

જૂનજૂન : કરશો બાંધો નહીં દ્વારું દ્વારું. અમને
ખખર છી. આમિ એને જાણી બેઈને બધું કરહેલા
દઈ છી. એ અમારું કરશું ના બગાડી સકી. પૂખલા
પુ મગતરા છી. આમિ એને આમ કરીને ચોણી
કાઢીશું, આમ ઝૂઉઉઉઉ...

જૂનજૂન : જૂન જૂન હેળખા પૂખલા પુ જાણી છી
તમે એને મારખાના છો.

જુનઝૂન : હ્લૂઓહ્લૂઓ... દૂરું દૂર સહભી ટેણું કો
ખાલ્લા, કાલે બૂખલા બૂ હેઠાંથી થાય છી.

જુન જુન હેઠાંની બૂખલા બૂ હેઠાંથી થાય છી.

આરે : જુન જુન જૂ હેઠાં બૂખલા બૂ હેઠાંથી

જુન જુન જૂ હેઠાં બૂખલા બૂ હેઠાંથી.

જુનઝૂન : હ્લૂઓ... એ હેઠાંથી થાશી પછી આમિ
ખલિદાન લાઈ છી... બૂખલા બૂ ખલિદાન... હ્લૂઓહ્લૂ...

આરે : જુન જુન જૂ હેઠાં મોદ્દા હેઠાં બૂ છી

જુન જુન જૂ હેઠાં મોદ્દા હેઠાં બૂ છી.

જુનઝૂન : દૂરું દૂર આમિ જાણુણી છી બૂખલા બૂ
હેઠાંથી એના ભાઈકો છોડાયા આઈ છી. બૂખલા બૂ
છાડી ચાલાક છી. આમિ બધું જાણું છી. રાજભકો
ટેણું સાથે આઈ છી. એ બધાને શીખવાડી છી.
પણ કરશો બાંધ્યો નહીં. આમિ એને આમ ચોળી
કાઢીશું. તેમ તેમ હુ ઈદ્દહદ બૂખલા બૂ કો જુલાઓ.

બંને : હ્લૂઓ હ્લૂઓ હેઠાં.

જુનઝૂન : દૂરું દૂર આમિ કોણું? આમિ જુન જુન
જૂ હેઠાં. આમિ સવર્ગા પૃથ્વી પાતાલા મોદ્દા હેઠાં.

૭૮ | જૂનજૂન જૂ બુખલાયુ

આમિ આંખ જીંચી કરી સ્વર્ગા પૃથ્વા પાતાલા
આંખ જીંચી કરી. આમિ હાથ હલલાવી સ્વર્ગા
પૃથ્વા પાતાલા હલખા માંડી. આમિ બુખલા બૂને
આમ કરીને આમ ચોળી કાઢીશું, ઝૂંકુઓઉ.

ઝૂંકુ દુ } : જૂનજૂન જૂ હેઠખા મોદ્દા હેઠખા છી.
જૂનજૂન } જૂનજૂન જૂ હેઠખા મોદ્દા હેઠખા છી.

[ત્યા બુખલા બૂને લઈને પેલા એ અનુચરો આવે છે.]

દીણાડી : જૂનજૂન જૂ હેઠખા ! તમે મને ઘાલાવી ?

જૂનજૂન : હા બુખલા બૂ ! કાલે સાંજે અમે તને
અમારી હેઠખી બનાવીશું. તું બધાની હેઠખી
બનીશ. પછી તું અમને હુકમ આપીશ. આમિ
સ્વર્ગા પૃથ્વા પાતાલા જીતવા જશું.

દીણાડી : ડોક્કા ડોયા માલા જૂ

ડોક્કા ડોયા માલા જૂ.

જૂનજૂન : ઝૂંક ઝૂંક બુખલા બૂ ! આજે રાતે
સહ્સી ટેણું સથથે નાચો, ખૂખ ખૂખ નાચો, ગાળ્યો,
ખાળ્યો, પીળ્યો. તમારી પર આમિ ખુશ. ઘાલલા
બુખલા બૂ હેઠખી મોદ્દી હેઠખી છી...

બધાં : બુખલા બૂ હેઠખી મોદ્દી હેઠખી છી.

જૂનજૂન બુધુખલાયું | ૭૬

જૂનજૂન : ખૂખલા બુ ! આમિ જઈ છી, ટેણા
લેણ્યા. ટૂંકું ટૂ, ધૂન ધૂન ધૂ આરામ કરો. આરામ
કરો. આમિ જઈ છી નણ્યા ટેણા લેણ્યા. ચલલા...

[પાંચે જણું જય છે. દીટાડી એકલી પડે છે.]

દીટાડી : જૂન જૂન જૂ તું તારી ચાલ ચાલે છે, હું
મારી ચાલ ચાલું છું. તારો કાળ નજુક આવી
ગયો છે. (તાળા પાડી) આપણા આપણા ટેણા હું
આપણા આપણા ટેણા હું.

[એની સાથે જ અધાં બાળકો નારા જણે
પોકારતાં હોય એમ હોડતાં હોડતાં પ્રવેશે છે.]

અધાં : ખૂખલા બુ દેણ્યી હઈસા
ખૂખલા બુ ઘાલલા હઈસા
જાડી કીડીએ હઈસા
સાપને તાણી હઈસા
દીટાડી ભઈ હઈસા
જતવાની છે હઈસા
જૂન જૂન જૂ દેણ્યા હઈસા
મરવાનો છે હઈસા.

[અધાં અધ્યાત્મ ગોળાકારમાં જિલ્લા રહે છે.]

દીણાડી : સાંભળો બધાં ! આવતી કાલે સાંજે
 જુન જુન જુન મને હેઠળી બનાવવાનો છે. એ વખતે
 એ મને મારી નાખશે. આજની રાત હવે આપણી
 પાસે છે. કાલે તમારી હિંમતની, તાકાતની, સંપની
 કસોટી થશે. એલો તૈયાર છો બધાં ?

બધાં : મારી નાખો હઈસા

જુન જુન જુન હેઠળા હઈસા

અમે કખુતર હઈસા

તું લાલ કખુતર હઈસા

જતવાની છે હઈસા.

દીણાડી : હીપા, તું અને રાજકુમારો તેમ જ
 મારા એ ભાઈએ જુન જુન જની આસપાસ ઊભા
 રહેશો. દીપુ તારી સાથે ચાર જણા ટૂંકું ટૂંકું પાસે
 ઊભા રહેને એ રીતે પાંચ પાંચ જણા ત્રણે
 અનુચરો પાસે અર્ધ વર્ણમાં ઊભા રહેને. બાકી
 બધા આ બધાને ઘેરીને ઊભા રહેવાનું છે. એલો
 તૈયાર છો ?

બધાં : હું હું બૂખલા બૂખલા હું હેઠળી.

દીણાડી : હું હું નહીં હા હા બૂખલા બૂખલા હું.

ખંડાં : હા હા ઝૂઅલા ઝૂ દેખ્યી.

દીણાડી : તો ચાલો નાચો ગાવો મળ કરો.

ખંડાં : અમે નાના નાના ટેણુા છી હો હો હો હો.

જે જે ખેલ અમારો જ હો હો હો હો.

આજી કીડીઓ અમે છી હો હો હો હો.

અંજી કીડીઓ સાપને તાણું હો હો હો હો.

જીત અમારી થાવાની છી હો હો હો હો.

નાચો નાચો હો હો હો હો.

ગાય્યો ગાય્યો હો હો હો હો.

[રેઝ પર જુદા જુદા આકારો બાળકો
દારા રચાય આ ગવાય ત્યારે, ગવાતું
અંધ થાય ત્યારે રેઝ પર અંધારું
થઈ જય છે. પ્રકાશ ફરી આવે છે ત્યારે
ખંડાં બાળકો પાય અધ્ર વર્તુળોમાં
ઓલાં છે. જૂનજૂન ઝ અને તેના અનુચ્ચરો
ઝૂઅલા ઝૂને લઈને આવે છે.]

અનુચ્ચરો : જલે માલો હાકો માલો હોયા.

જલે માલો હાકો માલો હોયા.

જૂનજૂન : (ઝૂઅલા ઝૂને સિંહાસન પર બેસાડી) અંધ્યો

મેં દેખ્યો દેખ્યી !

બધાં : ઝૂન ઝૂન ઝૂ ઝૂન ઝૂન ઝૂ ઝૂન ઝૂન ઝૂ.

[દીર્ઘાડી જિભી થઈ ખડખડાઈ હસે છે,
પહેલાં ઝૂનઝૂન ઝૂ હસે છે, પણ ચાર
અનુચરો હસે છે પછી બધાં આળકો હસે
છે. બૂખલા બૂખલનતી, મારવાની, આનંદની
લાગણીઓ. બકા કરતી નાટ્ય કલ્સરતો
કરે છે ને ઉપરના કમ પ્રમાણે બધાં કરે છે.]

શૂનશૂન : બૂખલા બૂ હેઠાં ! આમિ તુમારા
ખલિદાન લઈ છી. ખલિદાન હેઠાં ખલિદાન. દૂંડુંડુ
ધૂન ધૂન ધૂ હૃથ્યા હેઠાં.

બંને : હુઉ હુઉ હેઠાં.

[અને બંને જણા એ કટારો ઝૂનઝૂન ઝૂને આપે છે.]

શૂનશૂન : મારો મારો બૂખલા બૂ હેઠાં
મારો મારો બૂખલા બૂ હેઠાં.

અનુચરો : મારો મારો બૂખલા બૂ હેઠાં
મારો મારો બૂખલા બૂ હેઠાં.

દીર્ઘાડી : મારો મારો ઝૂન ઝૂન ઝૂ ઝૂન ઝૂન ઝૂ
કાપો કાપો ઝૂન ઝૂન ઝૂ ઝૂન ઝૂન ઝૂ.

[એની સાથે પાંચે જણાની આગળ પાંચ
વર્તુળોઓં ડોકરાં આ પાંચે જણાને વેરી લે
છે અને દીર્ઘાડી ઓલાવે છે એમ એલે છે.]

દીટાડી : આવી આવી જૂનજૂન ઝૂ ઝૂનજૂન ઝૂ
આજી કીડીએ જૂનજૂન ઝૂ ઝૂનજૂન ઝૂ
તને મારીએ ઝૂન ઝૂન ઝૂ ઝૂન ઝૂન ઝૂ
તને તાણીએ ઝૂનજૂન ઝૂ ઝૂનજૂન ઝૂ
મારો મારો ઝૂન ઝૂન ઝૂન ઝૂ.

[છેવટે બધાં બાળકો આ પણે જણાને
ગિંદે, પણકે, ફેંકે. સૌ પ્રથમ હૃદ્દાહ દ્વ
અરે પછી બ્રહ્મદ્વારા દ્વારારાદ ધૂનધૂન
દ્વારા, દંડું દ્વારા અને છેલ્દે ઝૂનજૂન ઝૂ
મરી જાય છે. પછી બધાં બાળકો
નાચતાં નાચતાં ગાય છે....]

બધાં : ઓદલા ઘૂખલા ઘુ દૃષ્ટિ અમારી
દૃષ્ટિ છી.

દીટાડી : ના, ના હું ઘૂખલા ઘુ દૃષ્ટિ નથી
હું તો તમારી બહેન દીટાડી છું, દીટાડી.

બધાં : દીટાડી દૃષ્ટિ અમારી દૃષ્ટિ છી.

દીટાડી : ના! હું દૃષ્ટિ નથી. હું પણ તમારા
જેવી છોકરી છું. આ જત મારી નથી. આપણી
સૌની છે. આપણી દૃષ્ટિ એકતા છે, આપણો દેવ

૮૪ | જુનશૂન ઝૂ બુખલાયુ

સંપ છે. ચાલો નાચતાં ઝુદ્ધતાં ગાતાં આપણા ઘેર
જઈએ.

ચાલો ચાલો ઘેર જઈએ આ ટીટાડી બાલે છે,
લડવા સારું ભાથું જોંચકચું હાથમાં હાથી ભીડચો છે,
આલી ખાલી ઘાલ્યા કરતાં ઘાલની કિંમત તોલી છે,
ચાલો ચાલો ઘેર જઈએ આ ટીટાડી બાલે છે.

[આ ગવાતું હોય, ત્યા ધામે ધામે પડ્યો
સરકવા માડે છે અને નાટક પૂરું થાય છે.]

૫